

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmæ Virtvtvm, Ac Vitiorvm , Tomus ...

Guilelmus <Peraldus>

Lvgdvni, 1585

Tertiæ partis principalis de quatuor virtutibus cardinalibus, Tractatus IIII.
De Fortitudine.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46132)

infatiabilē. Eccl. 1. Non satiatur oculus visu, nec auris auditu
 plerur. Gre. Graue curiositatis est vitium, quæ dū cuiuslibet mes-
 tem ad inuestigandā vitā proximi exterius ducit, semper ei sua
 intima abscondit, vt aliena sciens, se nesciat. Idē: Curiosi animus
 quanto peritus fuerit alieni meriti, tātō sit ignarus sui. ¶ Et no-
 tandū, quod auditus à multis est tēperandus. ¶ Primo à multis
 instrumentis. Iob. 21. Tenent tympanū & citharam: & gaudent
 fonitum organi. Ducūt in bonis dies suos, & in pūcto ad inferna
 descendūt. Esa. 3. Cythara, & lyra, & tympanū, & tibia, & vincti
 conuiuuiis vestris, & opus domini non respicitis. Antigonus de
 xadri pædagogus citharā, eius fregit, adiecitq; dicens: Tuq; iam
 iam regnare conuenit, pudeatq; in corpore regis volupate
 xuria dominari. ¶ Secūdo à lasciuo cantu vel colloquio mu-
 rum. Vnde Eccl. 9. dicitur de saltatrice: Ne audias illam, ne
 rē pereas in efficacia illius. Et in eodem dicitur de muliere ca-
 na: Colloquium illius quasi ignis exardescit. ¶ Tertio à multis
 proximi. Eccl. 18. Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam
 detrahentem. ¶ Quarto à bonis propriis quæ adulatōres
 hominibus ad memoriam reducere. Seneca: Si cōtinens es, adu-
 lationes euita: sitq; tibi tam triste laudari à turpibus, quā
 dari ob turpia. Idē: difficillimum opus continentia est, adu-
 siones adulatorum repellere; quorum sermones animā quādam
 voluptate resoluunt. ¶ Quinto à suauitate proprii cātus. Gre.
 Dum blanda vox queritur, sobria vita deseritur. ¶ Olfactus
 temperandus est à suauitate odorum: quum scriptum sit. Esa.
 Erit pro suauī odore foetor. Vna pœna infernalis erit foetor
 phuris. In Psalm. ignis, sulphur, & spiritus procellarum &c. Ps.
 30. Flatus domini quasi torrens sulphuris succendens eam.

*Tertia partis principalis de quatuor virtutibus car-
 nalibus, Tractatus IIII. De Fortitudine.*

*De ordine dicendorum in hoc tractatu. Et de diuersis acceptionibus
 ius nominis Fortitudo.*

PARS I.

Fortitudo de Prudentia & tēperantia, dicendū est de Forti-
 tudine. De qua hoc modo dicitur. Primo ponentur
 diuersæ acceptiones huius nominis Fortitudo. Secundo
 diuersæ descriptiones Fortitudinis. Tertio, ea quæ pertinent
 eius commendationem. Quarto, dicitur de his quæ suauitate
 tudinem. Quinto, de partibus ipsius. Circa primum, notandum
 est, quod nomen fortitudinis sumitur quandoque pro fortitudo

illae corporali, qualis fuit fortitudo Sampsonis. Hac fortitudo videtur esse potentia facile agendi, & difficile à contrario patiendi. Quàdoq; vero pro fortitudine animi: & sic sumitur quadrupliciter. Vno modo generaliter, & secundum hoc fortitudo reperiri potest in omni vi, & omnis virtus fortitudinem habet respectu virij sibi contrarij: vt continentia contra luxuriam. Pro. vii. Accinxit fortitudine liberos suos. Ad fortitudinē istā pertinet in omni opere meritorio facere ne quid minus, sicut ad temperantiam generalem pertinet facere ne quid nimis. Alio modo nomen fortitudinis sumitur largè: non tamen ita generaliter sicut prius. Et fortitudo hoc modo attenditur circa difficulta in passionibus, siue sint exteriores passionēs, siue interiores. Exteriores passionēs sunt cōtumeliā, damna rerū, & molestia corporis ab alio illata. Passiones interiores illae dicuntur cōtra quas certamen habet temperantia: vt sapes gustui, & ea quae appetitui sensibili passionēs inferunt. De his passionibus dicit Philosophus, quod difficiles sunt & contemporaneae vitæ. Sic accipitur fortitudo super illud Prot. vii. Mulierem fortem quis inueniet? Glo. Mulier fortis, ecclesia quae pro amore sponsi prospera, & aduersa contemnit. Contemnere prospera, temperantia est. Et Tullius in lib. de Officiis dicit, quod fortis animus & magnus duabus rebus maximè discernitur: quatum vna in rerū exteriarum despicientia ponitur: altera res est, vt sit ira affectus animo vt res gerat magnas & maximè vtilēs: sed vehementer ardeas & plenas laborum & periculorum. & Ang. in libr. de libertate arbitrio dicit, quod fortitudo est affectio animae, qua omnia incommoda & damna rerum non in potestate nostra constitutarū contemnimus. Res nō in potestate nostra constitutae sunt quae nobis inuitis auferri possunt. Tertio modo strictius sumitur pro fortitudine, scilicet quae attenditur circa ea quae sunt difficulta in passionibus exterioribus, ita q̄ non comprehendit temperantiam. Et sic sumitur ab Augustino in libro de moribus ecclesiae: Amor, inquit, ille de quo loquimur, quē tota sanctitate inflammatum esse oportet in Deum, non appetendis istis temperans, in amittendis fortis inuenitur. Quāto strictissime sumitur, secundum quod non attenditur circa quodeūque difficile in passionibus exterioribus, sed tantum circa exteriores passiones quae corpori infliguntur, & non extendit se ad damna rerū. Et sic videtur Aristo. sumere Fortitudinem in Ethicis.

De descriptionibus Fortitudinis. PARS II.

Circa secundum notandum est, quod fortitudo sic descri-

bitur ab Aug. in libro de moribus ecclesie: Fortitudo est amor omnia facile tolerans propter illud quod amatur. Sed videtur hæc descriptio nõ solum cõuenire fortitudini, sed etiam fidei, spei, charitati, & timori. De fide enim legitur i. Pet. vlt. Cui respicite fortes in fide. Glo. quæ est tanquam murus. De spe, ad Hebræ. 6. Fortissimum solatium habeamus qui confugimus ad remendam propositam spem &c. Gl. quod uos faciat in omni aduersitate fortes, volentes ad horam pati, vt in æternum regnemus. De charitate i. ad Cor. 13. dicitur quod omnia suffert. Et Cant. vlt. Fortis est vt mors dilectio. De timore, Iob. 4. Vbi est timor tuus? ubi formido tua? Glo. Has virtutes cõgruo ordine ponit: sicut in via seculi audacia fortitudinem, timor debilitatem parit: ita in via Dei timor fortitudinem. Ad hoc dicendum est, quod fides, spes, & charitas & timor faciunt aliquem fortem ad aggrediendum terribilia, vel sustinendum difficilia, & aliter fortitudo, quia actus illi proprie sunt à fortitudine originaliter. Et fortitudo facit fortem formaliter ad aggrediendum terribilia & sustinendum difficiliora. Prædicta verò fortem faciunt eo modo quo accidit in certamine mundano, quod brauium quod proponitur in medium certantibus, dum videtur ab eis & sperari haberi, & desiderari, moriũ est, vt virilius certent: Sic premium æternum dum per fidem aspicitur, & per spem speratur, & per charitatem desideratur, hominem excitat vt fortius certet. Timor etiam filialis siue castus, cuius causa est amor, dicitur separari à Deo, quem amat, ex hoc ipso plus Deo coniungitur, & fortius ei adheret. ¶ Fortitudo sic describitur, super Mat. Marthæ 15. Erant quatuor millia hominum qui manducabant. Gl. Fortitudo est firmitas animi cõtra molestias seculi. Tullius verò in 1. Rhet. sic eam describit: Fortitudo est cõsiderata periculorum susceptio, & laborum perpassio. Idem in 2. Rhet. Fortitudo est magnarum rerum appetitio, & humiliũ cõtempcio, & cõ ratione utilitatis laborum perpassio. Item fortitudo est rationabilis progressio terribilium cõ constanti eorum perpassione. Macrobius Fortitudinis est animum supra periculi metum agere, nihil nisi turpia metuere, vel prospera vel aduersa tolerare. Aristoteles Fortitudo est virtus difficillimorum in passionibus operatio gratia boni. Et loquitur Aristoteles de passionibus siue moribus suis exterioribus.

De commendatione Fortitudinis.

PARS III.

Notandum ergo, quod ad commendationem Fortitudinis potest valere, Primo frequens admonitio, quã sacra scriptura

do est am
 Sed videtur
 etiam fieri
 vlt. Cuius
 e spe, ad Ho
 gimus ad ro
 in omni ab
 num regno
 fert. Et Ca
 bi est tim
 dine pona
 militarem p
 dū est, qu
 n ad aggre
 liter fortit
 aliter. Et fe
 ribilia & m
 ant co mod
 n quod p
 is & specta
 nt: Sic p
 em sperata
 ortius cert
 nor, dū tim
 coniungit
 , super ill
 inducunt
 eculi. Tull
 erata peric
 Fortitudo
 e cū ratio
 tionabilis
 . Macrobi
 ere, nihil
 rare. Aris
 is operatio
 is siue ma
 la facit de ipsa. Iob. 1. Confortare, & esto robustus. Simile habe
 tur Deuter. 31. & 3. Reg. 2. & Dan. 10. Itē Tob. 4. Forti animo
 esto. Simile eiusdē 7. ¶ Secūdo, q̄ virt⁹ fortitudinis plus videtur
 habere virtuositatis & ceteris virtutibus. Vnde nomē virtutis an
 tiquius fuit solius fortitudinis, vt ait Tullius. ¶ Tertio, q̄ hac
 virtus multū cōpetit statui in quo sumus. Mūdos enim iste lo
 cus est laboris & certaminis: ideo in vitā valde necessaria est
 nobis fortitudo. Ad Gal. 6. Dū tempus habemus operemur bo
 num ad omnes. Eccl. 9. Quodcunq̄ potest facere manus tua,
 instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sa
 pientia erūt apud inferiores quō tu properas. Ber. In mūdo isto
 quasi in stadio certaminis positi sumus. Eccl. 3. Tēpus belli &
 tempus pacis. Tempus belli est in præsenti. Militia est vita ho
 minis super terram. Iob 7. Vnde illa pars ecclesie quæ in terris
 est, militans ecclesia vocatur. Quæ fortitudine debet esse induta
 in præsenti. Pro. vlt. Fortitudo & decōr indumentū eius. Esa. 52.
 Induere fortitudine tua Sion. Si sine fortitudine sit, necesse ha
 bet fugere hostes suos tanquā inermis. Thre. 1. Abierūt absque
 fortitudine ante faciē subsequētis. ¶ Virtus fortitudinis etiā in
 separabilis est. Totus enim mundus non posset vincere vnū ho
 minem in quo esset vera fortitudo animi. Seneca: Facilius est
 gentē vnā quā virum vnū vincere. Sine fortitudine animi
 quasi nihil est fortitudo corporis. Eccl. 9. Verti me ad aliud, vi
 dique sub sole nec velociū esse cursum, nec fortium bellū. Esa.
 1. Hic fortitudo vestra vt fanilla stupæ. & eiusdē 20. erit vobis
 fortitudo Pharaonis in cōfusionem. Virtus fortitudinis Deum
 certificat. Neemia 8. Gaudium enim Domini est fortitudo ve
 stra. De hostibus triumphat. 2. Reg. 12. Accinxisti me fortitudi
 ne ad preliū. ineuruisti resistentes mihi subtus me. Homini bo
 na sua seruat. Lucæ 11. Quū fortis armatus custodit atriū suū,
 in pace sunt cuneta quæ possidet. Item hominem ditat. Prou. 10.
 Egestatem operata est manus remissa, manus autem fortium
 diuitias parat. Eiusdē 11. Robusti habebunt diuitias. Et 21. Cogi
 tationes robusti semper in abūdantia: omnis autē piger semper
 in egestate erit. ¶ Itē hominē glorificat, sicut ignauia hominem
 confundit. Pro. 12. Manus fortiū dominabitur: quæ autem remissa
 tribuitur seruiet. Ipsa etiā regnum celorū violenter occupat.
 Mat. 11. Regnum celorum vim patitur, & violenti rapiūt illud.

De his quæ iuuant Fortitudinem.

PARS IIII.

III.
 Fortitudinem
 acta scrip
 Quæ iuuant Fortitudinem, videntur duodecim esse. ¶ Pri
 mo iuuat eam maiorum exhortatio. Deutero. 20. Appro

pinquante iam praelio stabit sacerdos ante aciem, & sic loquitur
 tur ad populum, Audi Israël, vós hodie cōtra inimicos vestros
 pugnam committitis, ne pertimescat cor vestrum &c. Et 1. Machab.
 cap. vlt. legitur de Machabæo, quod armavit socios non
 non clypei & hastæ munitione; sed sermonibus optimis & exhortationibus.
 Et in eodem: Exhortati itaque Judæ sermonibus bonis valde, statuerunt
 dimicare & configere fortiter. Secundo exempla robustorum. Vnde
 2. Machabæorum 6. Hoc modo vita decessit Eleazarus memoriam
 mortis suæ exemplum virtutis & fortitudinis derelinquens.
 ¶ Tertio exercitatio ad fratres de monte Dei: Rusticus duos
 habet nervos, formosus lacertos. Exercitatio hoc fecit, sine ea
 corpore mollescit. Virtus facit usum, vsus exercitium, exercitium vires
 in omni re suo ministrat. ¶ Quarto fides, mercedem fortium operum ostendendo.
 2. Paral. 15. Confortamini, & non dissoluetur manus vestre.
 Erat enim merces operi vestro. ¶ Quinto timor. 1. In timore Domini
 fiducia fortitudinis. Timor illud est, licet peccatum. Ecclesia. 1.
 Timor Domini expellit peccatum ideo merito hominem reddit securum.
 Item timor hominum facit pure operari, quod valet ad fortitudinem.
 Job 16. Manus meas addet fortitudinem. Præterea timor facit hominem
 in se deficere, ideo in Deo roborat. Bernardus in sermonibus.
 Utilis prorsus infirmitas, quæ medici manum roborat, & salubriter
 in se deficit, quam perficit Deus. Idem in Cantic. Operanda infirmitas
 quæ Christi virtute compensatur. Quis dabit mihi non solum infirmari,
 sed etiam penitus sanari? ¶ Sexto spes Esaiæ 30. In silentio & spe
 eris fortitudo vestra: spes fortem efficit, omnipotenti inniti faciendo.
 Philip. 4. Omnia possum in eo qui me confortat. ¶ Septimo
 charitas. Et hoc dupliciter. Vno modo adiutorium proximo habendo.
 Pro. 18. Frater qui adiuuatur à fratre, quasi civitas firmata.
 Eccle. 4. Melius est duos esse simul quam unum. Habent enim
 emolumentum societatis suæ. Si vnus ceciderit, ab altero suscitatur.
 Et in eodem: Si quis prævaluerit contra unum, duo resistent ei.
 Secundo modo veritati adherendo. Gregorius in moralibus. Qui veritati
 inhaeret, vanitati nullo modo succumbit: quia in forti pede cogitationis
 intus intentionem fixerit, omne quod foras mutabiliter agitur,
 ad arcem mentis minime pertingit. ¶ Octavo sapientia. Pro. 24.
 Vir sapiens fortis est, & vir doctus robustus.

robustus &c. Greg. in Moral. Valde fortitudo destituitur, nisi per consilium fulciatur. ¶ Nono temperantia quæ in prosperis seruat. Greg. in Moral. Nulla aduersitas deicit, quem prosperitas nulla corrumpit. Idem: in hac vita qui nulla prospera appetit, nulla aduersa pertimescit. Primum pertinet ad temperantiã: secundum ad fortitudinem. ¶ Decimo disciplina corporis quæ hostem domesticum debilitat. Ber. Quid mirum si hoste debilitato, tu fortior efficeris? ¶ Undecimo, eleemosyna. Prouer. 22. Victoriã & honorẽ acquireret qui dat munera. Eccle. 29. dicitur de eleemosyna: Super scutum poteris, & super lanceam, aduersus inimicum tuum pugnabit. ¶ Duodecimo, oratio, quæ multum valet ad fortitudinem, de celo enim fortitudo est, 1. Mach. 4. Ero. 17. Cũ leuaret manus Moyses, vincebat Israel.

De partibus Fortitudinis. Et primo de securitate: de duodecim solatiis contra timorem mortis, de timore inordinato, & securitate commendabili & reprehensibili.

P A R S V.

Notandum ergo quod Tullius in 1. Rhetoric. quatuor partes eius assignat, scilicet magnificentiam, fiduciam, patientiã, perseverantiam. Macrobius verò septem partes eius tangit, Magnanimitatem, fiduciam, securitatem, magnificentiam, constantiam, tolerantiam, firmitatem. Quidam verò sex tantummodo partes assignat: scilicet magnanimitatem, fiduciam, securitatem, patientiam, constantiam, magnificentiam. Et satis rationabiliter videntur posse poni hæc sex partes fortitudinis. Fortitudo enim debilitatem animi expellit, & magnitudinẽ animi efficit. Quod debilitatem expellat, patet ex hoc, quod fortitudo debilitati opponitur. Quod magnitudinem animi efficiat, patet ex hoc, quod fortitudo dicitur magnanimitas. Sen. in lib. de quatuor virtutibus principalibus. Triplex verò est debilitas animi. Prima est, nimia pusillanimitas à malo futuro, quæ timiditas vocari potest. Quæ dissuadetur, Eccl. 7. Noli esse pusillanimis in animo tuo. Et reprehenditur, Matt. 8. Quid timidi estis modice dei? Secunda est nimia passibilitas à malo presentis, quæ est quasi quædã teneritudo vel mollities, cuius signum est facilitas solendi quæ infirmitas est in quibusdã qui conqueruntur secũdũ agi, vel sibi dura verba dei. Tertia est instabilitas, quæ similis est debilitati virgæ subtilis quæ de facili in omnem partem flexitur. Contra has tres infirmitates, tres sunt partes fortitudinis. Securitas contra timiditatem. Patientia contra teneritudinem. Constantia contra instabilitatem. ¶ Fortitudo in quantum animi magnitudinem efficit, tres habet partes. Ipsa enim quantum

quantum ad actus suos habet principium, medium, & finem. Quantum ad principium, pertinet ad eam magnanimitas: quod est rationalis aggressio terribilium: quantum ad medium, industria quæ est certa spes perducendi ad finem rem quæ inchoata est: quantum ad finem, magnificentia quæ est rerum quæ peruntur felix consummatio.

¶ De Securitate.

Inter has sex partes fortitudinis, primò de securitate loquimur, quæ est intimiditas mali. Iuxta illud Arist. in Ethic. Fortis est intimidus mali. Et describitur sic: Securitas est habitus secundus quæ imminentes incommoditates & rei inchoatae affines non formidatur. Et coarctat hæc descriptio securitatis intimiditatem, quæ est post rei inchoationem. Securitas commendatur nobis in leone. Prou. 28. Iustus ut leo confidens ab hoste terrore erit. Eiusdem 30. Leo fortissimus bestiarum ad nullum peribit occursum. ¶ Et notandum quòd secundum Philosophum congregata sunt in homine secundum rationem, dispersa in brutis secundum naturam: ut castitas in elephante, liberalitas in leone. Vnde dicitur in lib. de natura animalium, quòd vulpes sequuntur leonem, quia est animal communicatum prædæ. Mutuetudo vero in agno. Esa. 53. Quasi agnus coram tudente se mutuet. Modestia irascendi in colubæ, & à facie iræ furoris dominus. Greg. Quia in Deo nulla furoris inæqualitas reperitur furor dominus iram colubæ nominavit. Ut enim vim diuinæ diffinitionis imperturbabilem demonstraret, & iram dixit & colubæ. ¶ Securitas conflictum habet cum timore. Securitatis officium contra aspera fortunæ solatiū dare. De quibus solatiis ait Seneca de remediis fortuitorum. De cuius verbis pauca ponamus. Morieris, inquit. Et respondet. Hac conditione intraui ut exire morieris. Gentilium lex est, quòd acceperis reddere. Morieris. Pergrinatio est vita: cum multum ambulaueris, diu redeundum. Item morieris. Stultum est timere quòd vitare non possit. Illud effugit etiā qui distulit. Morieris. Nec primus, nec ultimus. Quænes te antecesserunt, omnes te sequentur. Item peregrine morieris. Ego quòd debeo soluere paratus sum: videat scelerator quomodo appellat. Itē iuuenis morieris. Optimum est, antequam optes morieris. Optimum est mori quum iuuat vivere. Iuuenis moriat. Fortis alicui malo te subdet fortuna: & si nulli alij, certe saltem senectuti. Insepultus iacebis. Quid aliud respondeat, quàm Virgilianum illud. Facilis auctura sepulchri: Si nihil sentio, non pertinet ad metum.

Contra corporis sepulchri: si sentio, omnis sepultura tormentū est. Quid interest, ignis an fera me consumat, an tempus? omnium vltima sepultura, nō defunctorū cura, sed viuorū inuēta est sepultura, vt corpora & visu fœda & odore amouerētur. Idem in li. de natural. questionib⁹: Nihil refert, quā minax mors veniat: quod à nobis petit, minimū est. Et hoc senecrus à nobis ablatū est: hoc auriculæ dolor, hoc humoris corrupti abundantia. Passilla res est hominis vita, sed ingēs res est contemptus vita. Hanc qui contempserit, securus videbit Maria perturbari. Illa inferiorum regna retegantur, stabit super illam voraginem in- trepidus, & forasse quō debebit cadere, prosilier. Quid ad me quā magna sint quibus pereō, ipsum perire non magnam est: si volumus tranquillē degere, anima in expedito est habēda, siue illi infidiā, siue morbi perant. Idem in eodē: Nihil interest vtrū melapis vnus elidat an toto monte præmar. Item egregiē Va- gellius: Si cadendū, inquit, mihi est, calo me cecidisse velim.

¶ De duodecim solatiis contra timorem mortis.

Contra timorem mortis possunt valere duodecim solatiā que ex scripturis diuersis colliguntur. ¶ Primum est, quod ipsa mors hostem nostrum familiarē occidit, scilicet corpus. ad Gal. Cato concupiscit aduersus spiritū, & spiritus aduersus carnē. Sapientis: Nulla pestis efficacior est ad nocendū, quā familiaris inimicus. ¶ Secundum est, quod ostium nobis efficit in carcere immūdo in quo capi detinemur, in corpore scilicet. In Psal. fecerūdū aliam literam: Educ de carcere animam meam. Sed sunt quidā adeo afflicti miserā huius carceris, vt nihil timeāt, tan- tum in hoc carcere, quā ostium vel exitum. Seræ & repagula ad incarcerationis odio solent haberi, & nō liber exitus. Tertiū est quod nos expedit ab onere cophini immunditia pleni. Sap. 9. Cor- pus quod corrūpitur, aggrauat animā. ¶ Quartū est, quod nos expedit vel fidem imponit peregrinationi laboriosa & amari- tudinibus plena. Greg. Quid est vita mortalis, nisi via? & quale strages mei, perpendite in via lassari, & viam nolle finire. Idē: Vita præsens laboribus plena est: cū luctu agitur, & tamen cum lacrymis dimittitur. Eecl. 20. Melior est mors, quā vita ama- ra. ¶ Quintū est, quod lentum equū omni genere vitiorum vit- tulum nobis occidēdo, dextrariū optimū nobis restitui facit. Equus vitiosus corp⁹ est. Ab hoc equo expediri desiderabat Pau- lus. ad Rom. 7. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Tribus de causis timer miles equū suū amitte- ret: quia nō est securus de emenda, vel quia capi timer equo amisso

amisso, vel propter equi bonitatem. Nulla verò harū triū casus
est in casu proposito. Securus enim est de emenda seruus dei.
Ambros. Mori non timeo, quia bonum dominum habeo. Ex
Mach. 7. dixit vnus de septē fratribus: De celo, inquit, ista pro
sideo: sed propter legem Dei ista despicio, quia me ea recepisse
spero. Non timet etiam seruus Dei capi equo amisso: tunc enim
de manibus hostiū liberatus est. In Psal. Laqueus contritus est
& nos liberari sumus. Equus iste etiā adeo vitiosus est, vt
dum sit seruo Christi ab eo expediri. Sextum est presentis
periculum. Mors portus est periculosa nauigationis in mari
huius mundi, iuxta verbum Ber. Periculum probat transi-
raritas, & pereuntium multitudo. In mari Massiliae de qua
nauibus nō perit vna: in mari huius mundi, de quatuor nauibus
vix euadit vna. ¶ Septimū est mortis necessitas. Sen. Nullus
perniciosior hostis, quā quem audacem angustia facit. Ita
conantur magnus animus ac perditus. Cogitemus nō quare
prope mortem perducti sumus, omnes reseruamur ad mortem
nec de re, sed die quaeritur. Nōne contemneres eum qui
mortuos constitutus, beneficij loco peteret vltimus certum
amputari? Idē facimus cū magni aestimamus tardius mori
in li. de naturalibus quaestionibus. Nullū maius solatiū mori
quā ipsa mortalitas. ¶ Octauū est, moriēdi cōtinuitas. Sen. Quot
times quod quotidie experiris? Idē: Quot die morimur, tota
aliqua pars vitæ demitur, & tūc quoque cū crescimus, vitæ
crescit. ¶ Nonū est, mortis propinquitas. Chry. Signa post
dicum mortui sumus. Quare ante modicū in causa Dei cō-
ria non morimur, vt fiat voluptariū, quod futurū est necessitas.
Sen. Nemo tam immitis est, qui malit semper pēdere, quā
mel cadere. Idē: Erras si in nauigatione sola putas mīnime
qua morte vita diuiditur. In omni loco æquē tenuē interitū
est. Non vbique se mors tam propē ostendit, vbique tam propē
est. ¶ Decimū est mors Christi. ad Heb. 12. Curramus ad pro-
sitū cerramen, aspicientes in aurore fidei & consummatione
Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem. Aug. Magna
consolatio est membris ex capite, quod Christus est qui la-
tia Dei patris, gaudiū mūdi fugit, & ad mortē voluntarie
certissimū argumentum est quod mors seruis Dei timenda
sit. ¶ Vndecimū est, amantissimi & sapientissimi patris potestatem
Hoc solatiū exhibuit dominus discipulis suis, dicens eis post
resurrectionē: Data est mihi omnis potestas in celo & in terra.
Matt. vlt. Magna consolatio est filius Dei quod perlece-

virga est in manu patris eorū. Patris inquam misericordiarum, cuius sapientiā nihil latere potest, cuius potētiā nihil potest superare. Vnde verisimile est q̄ persecutor nō affliget filios eius, nisi quantum pater videbit eis expedire. Esa. 10. Virga furoris meī Assur. Matt. 10. Nōne duo passerēs assē vāneūt, & vnus ex illis non cader super terram sine patre vestro? ¶ Duodecimū est, scēquens immortalitas. Tullius: Non est lugēda mors quā immortalitas cōsequitur. Eccl. 7. Melior est dies mortis, die natiuitatis. Duabus de causis melior est seruis Dei dies mortis, die natiuitatis. Vna est quia mors est egressus à miseria, natiuitas verō ingressus est ad miseriā: melior est egressus à miseria, quā ingressus ad miseriā. Sapiens: Mors bona si non est, finis tamen illa malorū est. Sen. Mors malorū omnium remedium est. Secūda est, quia mors est porta gloriæ seruis Dei. Ipsa est inchoatio beatæ vitæ, vnde est nobilior mors quā sit natiuitas secundū corpus. Vnde transitus sanctorū, natale eorū vocatur ab eccles. In Psal. Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorū eius. Verē pretiosa, quia est regni eterni pretium. ¶ Sequitur de quibusdā aliis solatiis, quę t̄git Sen. in li. de remedijs fortuito. Exulabis. Et respōdet. Patria est vbicunq; bene es. Illud autē per quod bene es, in homine, nō in loco est. Si Sapiens est, perēgrinatur: si stultus, exultat. Dolor imminet: Si exiguus est, feramus: leuis est patiētiā: Si grauis est, feramus: nō leuis est gloria. Dura res est dolor, imō tu mollis. Nō sum potēs: gaude: iniuriā facere non poteris. Pecuniam perdidisti: fortasse illa te perdidisset. O te felicē! si cū illa auaritiā perdidisti. Sed si manet illa apud te, es tamē vtrunq; felicior, quōd tanto malo materia subducta est. Pecuniā perdidisti: & illa quā multos. Eris nūc in viā expeditior, domi tutior. Exonerāuit te fortuna, si intelligis, & tutiore posuit loco. Dānū putas, remediū est. Pecuniā perdidisti: nepe quā vt tu haberes, alius antē perdidit. Oculos perdidisti: quā multis cupiditatib; via incisa est. Oculi incitamenta sunt vitiorū, duces scelerū. Amisi liberos: Stultus es qui spes mortē mortaliū. Periere perituri. Habebāt illi cuius essent magis quā tu. Educandos tibi fortuna mandauerat: recepit illos, non abstulit. Naufragiū feci. Cogita non quid perdidideris, sed quod euaseris. Nudus exi: sed existi. Omnia perdidisti: sed cum omnibus perire peruisti. In latrones incidi: noli conqueri quōd incideris, gaude quōd effugeris. Amicū perdidisti: alium quære, & ibi eum quætas, vbi inueniās. Quære inter liberales artes, inter honesta & recta officia, quære in laborib;. Ad mēsam res ista nō quæritur. Perdi-

di

di amici, fortem animum habe: si vnum erubescere: si vnica
 ru in tanta tepestate ad vna anchora stabas? Bonam vxorem amicum
 venies, si nihil quæris nisi bonam vxorem. Soror bona non potest
 recuperari, nec mater. Vxor aduentitium bonum est. Non est
 ter illa quae semel vniciq; contingunt. Multos tibi numerare
 possum, quibus bonam vxorem lugentibus contigit melior. Ceterum
 aspera huius mundi abundantius consolatur scriptura, & specia-
 ter doctrina Saluatoris, qui ad hoc consolandum miseris in
 istum venit. Esa. 61. Ad annuntiandum mansuetis miseris &c. vt consolentur
 omnes lugentes. De consolationibus habes. Matt. 5, & 10. & Luc.

De timore inordinato.

Securitas timorem inordinatum expellit. Contra quem
 Senec. in epist. Nos ad praesentia non aptamur: sed cogitatione
 in longinqua praemittimus. Itaque prouidentia maximam bonam
 ditionis humane, in malum versa est. Fere pericula quae videtur
 giunt, quum effugere secutum sit nos, & veturo torquemur & pra-
 rito. Multa bona nostra vitio nostro nobis nocet. Timoris
 mentum memoria, reducit, prouidentia anticipat: nemo tantum
 sentibus miser est. Idem: Plura sunt quae nos terrent, quae quae
 mittunt, & sepius opinione quam re laboramus. Illud tibi pro-
 pio, ne sis misera ante tempus, quum illa quae velut imminetia
 uisti, fortassis nunquam vetura sunt. Quaedam magis torquent
 debeant, quaedam torquent, cum omnino non debeant: quaedam ante-
 quent, quam debeant. Idem: Respice an contra argumenta sine
 mali: plerumque suspicionibus laboramus, & illud it nobis illa
 conficere bellum solet, fama. Non coarguimus illa quae nos in
 tum adducunt: nec excutimus, sed trepidamus: & sic vertimur
 quoadmodum illi quos puluis motus fuga pecorum fugant, calum-
 aut quos aliqua fabula sine auctore sparsa conterruit. Nihil
 quomodo vana magis conturbant: vera enim modum habent
 Quam multa expectata nunquam comparuerunt, etiam si fuerint
 est: quid inuat dolori suo concurrere? satis cito dolebis quum
 nerit, in eum tibi meliora promitte. Idem: Spe metum temperant
 dicat, fortasse non veniet: tu dic, quid si veniat? videbimus
 veniat: fortasse pro me venit, & mors ista vitam honestabit. Ceterum
 timorem inordinatum multum valet sapientia. Attingit enim
 ne usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter. Sapientia
 8. Econtrario est de stultitia. Sen. Stultitia nihil pacatum habet
 ad omnia pauet, & ipsis terretur auxiliis.

De securitate commendabili & reprehensibili.

Et notandum quod est securitas comedabilis, & est securitas reprobata

inestimabilis. De cōmendabili dicitur Pro. 15. Secura mēs quasi iuge
 cōuiuuium. Gre. in Moral. Quasi cōtinuatio refectiois, est tran-
 quillitas securitatis. Idē: Iustis inuitū retributionis est ipsa ple-
 nitudō; in obitu securitas mētis. Idē: Quisquis ad vitæ præcepta
 se dirigit, priusquā vitæ æternæ præmia percipiat, hic iam ini-
 tia securitatis in perpetuum securitatis degustat. Securitas ista vi-
 detur esse sequela virtutū. Greg. in Moral. Dum virtutes menti
 lætitiā pariunt, quandā etiam securitatem gignūt. ¶ Ad secu-
 ritatem primò valet puritas conscientiæ. Conscientia pura me-
 ritò secreta est, quum à peccato purgata sit, propter quod solūm
 vel maxime timendū est. Bern. O vita secreta, vbi pura, cōscien-
 tia in quam via secreta, vbi absque formidine mortis expectatur,
 timor exoptatur cum dulcedine, & excipitur cum deuotione. Se-
 cundo, diuturnitas pœnitentiæ. Greg. In pœnitente cum longa
 moris anxietate fuerit formido cōsumpta, quadam iam de
 præsumptione veniæ securitas nascitur. Tertio contemptus boni
 transitorij. Gregor. in Moral. Mira securitas cordis, aliena non
 querere. Aug. in lib. de lib. arbit. Nemo securus est in his bonis,
 que pœnt inuitus amittere: virtutem autem & sapientiam ne-
 mo amittit inuitus. Qui bona transitoria contemnit, mala pœ-
 nitentiæ transitoria non metuit. Seneca: Desines timere, si sperare de-
 cesis. Quarto integer amor interni & æterni boni. Vnde super
 illud Prouerb. 28. Iustus autem quasi leo confidens absque ter-
 rore erit. dicit Glo. Iusti securitas leoni comparatur: quia quum
 qualibet aduersitates insurgere conspiciat, ad mentis suæ confi-
 dentiam redit, & scit quod vincit, quia illum diligit quem ne-
 mo inuitus amittit. ¶ Securitas reprehensibilis, est securitas te-
 meraria: vt est securitas eorū, qui ita sunt securi in mari huius
 mundi, quasi iam essent in portu, & ita sunt securi dum adhuc
 bellum durat, quasi iam triumphassent. 3. Reg. 10. Ne gloriatur
 accinctus æquē vt discinctus. Bernardus in sermonibus: Nuf-
 quam est securitas, fratres, neque in cælo, neque in paradiso,
 multo minus in mundo. In cælo cecidit angelus sub præsentia
 dicitur. Adam in paradiso de loco voluptatis: Iudas in mundo
 de schola Saluatoris. August. in lib. Confess. Nemo securus de-
 ber esse in vira ista, quæ tota tentatio nominatur. Hieronymus
 in epistolis: Nulla securitas est vicino serpente dormire. Qui
 habent hanc securitatem, facile à diabolo vincuntur. Hiero. in
 epistolis: Timor virtutū custos est, securitas ad lapsum facilis.
 Iudic. 18. Nullus erit labor, intrabimus ad securos. Hiero. Noli
 nimis esse securus: nimia securitas mētis tempestas est. Greg. in

Morales. Sæpe quæ certamen suæ tērationis superare nō valens
sua securitas deterius strauit : & vnde se peririmescit quando
cadere, inde accipit fortiter stare. Idē: Sancti viri sic de spe su
certi, vt tamen semper sint de tentatione suspecti. Quæ securi
tas vbi etiam excellētia sunt dona Dei, vt est diuina reuelati
possunt esse homini occasio ruina. 2. ad Cor. 12. Ne magnitudi
reuelationū extollat me, datus est mihi, &c. Gl. Aug. Quomodo
securus agnus egreditur, vbi aries sic periclitari metuit: Gē
paradisum ducis, & ab angelo sathane tentaris. Item securitas
reprehensibilis, est securitas cum negligentia. Grego. in homi
Plerique pigri remanent ad exercenda bona præcipua: quia
de sibi securi sunt, quod nulla cōmiserint mala grauiora. Item
in Moral. Dū mens secura redditur, in corporem laxatur. Item
Mater negligentia: solet esse securitas. Item reprehensibilis
securitas incauta. Greg. in Moral. Multis sæpe graue periculu
incauta securitas fuit e contrario. Pro. 11. Qui cauet laqueos
securus erit. Greg. in Moral. Sæpe mens dum in se virtutis su
curitate resoluitur, insidiante aduersario inopinatae culpa
perforatur, & inde à Deo in æternum longe fit, vnde ei ad
pus sine cautela custodia propinquauit. Itē securitas repre
sibilis est eorum, qui pericula futura non prouident. De
tate talium, Job 21. Domus eorum secura sunt, & pacatę, & d
cunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt
improuisione talium, Prou. 28. Viri mali nō cogitant in die
De securitate malorum, Eccl. 8. Quia non profertur cito eorum
malos sententia, filij hominum absque timore vllō perpetu
mala. In eodem: Sunt impij qui ita securi sunt, quasi iustitia
sta habeant. Securitatem cū improuidētia habebat, cui dicitur
est, Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te. Luc. 12. Item
de quibus eiusdem 17. Edebant, & bibebāt, vxores ducebantur
dabantur ad nuptias vsq; in diem qua intrauit Noë in arca
venit diluuium, & perdidit omnes. Et in eodē similiter factum
est in diebus Loth, edebāt, &c. Et pluit ignem, & sulphur de celo,
& omnes perdidit. Talis etiam securitas fuit Ierosolyma
quibus Dñs ait Luc. 19. Et quidē in hac die quæ ad pacē tibi
autē abscondita sunt ab oculis tuis, &c. Et 1. ad Thel. 5. Cum
xerint pax & securitas: tunc repētinus eis superueniet inces

De Patientia. Pars v. i. sex habet capitula.

De ordine dicendorum de Patientia, de descriptionibus Patientia

& merito, ac distinctione nominis eius. C A P. I.

Sequitur de patientia, de qua hoc modo dicitur: Primo

descriptiones eius. Secundo ea, quæ pertinent ad eius com-
 mendationem. Terriò, agetur de his quæ iuuant patientiam.
 Quarto, ponentur eius diuisiones. ¶ Circa primum notandum
 quod patientia est æquanimis malorum illatorum tolerantia.
 Et potest sumi hæc descriptio à verbis Gregorij super illud Lu-
 ce 21. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Gregor.
 Vera patientia est, aliena mala æquanimiter perpeti, & contra
 eam qui irrogat mala, nullo animi dolore moueri. Et super il-
 lud Iob 4. Vbi fortitudo tua, patientia tua, & perfectio viarum
 tuarum, dicit Glos. In fortitudine proficit qui mala aliena im-
 motus tolerat. ¶ Describitur etiã sic: Patientia est virtus contu-
 meliarum, & omnis aduersitatis imperus æquanimiter portans.
 Vel sic: Patientia est omnium passionum molestarum aliunde il-
 larum victoriosa perpassio. ¶ Item sic describitur à Tullio in
 Rhetoric. Patientia est honestatis aut utilitatis causa, rerum
 arduarum & terribilium voluntaria ac diuturna perpassio. Ho-
 nestatis causa est perpassio: vt cum quis pro fide Christi potius
 cogit mori, quam negando eam saluare vitam suã. Utilitatis ve-
 ro causa: vt cum quis pro salute regis mori eligit. Voluntaria ve-
 ro ideo dicitur: quia qui omnino inuitus patitur, nõ habet laudem
 vel meritum. Ideo dicitur 1. Petr. 4. Nemo vestrum patitur quasi
 homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si au-
 tem vt non Christianus erubescat, diuturna dicitur: quia ad ve-
 rum patientem pertinet, vt patiendo perseueret. ¶ Si quis obiiciat
 quod passio exterius illata non videtur voluntaria esse, & ideo
 nec meritoria: Dicendum est, quod quædam sunt passiones in-
 trinsecus nata: tamen per apprehensionem extrinseci boni, vel
 mali mouentis: vt gaudium, spes, timor, dolor. Et hæc passiones
 possunt esse à voluntate eius qui patitur, tanquam à causa efficien-
 te, vel non resistente, quæ indubitanter possunt esse merito-
 riæ. August. 14. lib. de ciuitate Dei: Cupiditas, læticia, metus, tri-
 stitia, voluntates sunt. Recta voluntas bonus est amor, & per-
 uersa malus est amor. ¶ Amor fugiens quod ei aduersatur, ti-
 mor est: idque si acciderit sentiens, tristitia est: animi dolor, qui
 tristitia nominatur, dissensio est. Quædam verò passiones sunt
 extrinsecus illata: vt molestia corporis, vel contumelia verbi.
 Et passiones non sunt voluntaria à voluntate eius qui patitur
 tanquam à causa efficiente. Tamen possunt quodammodo dici
 voluntaria voluntate consentiente, & non contradicente. Vo-
 luntas verò sustinendi seu recipiendi eas, secundum quosdam,
 meritoria est etiã aureæ & aureolæ, si tamen sit coniuncta pas-

stionaliter verò non est meritoria aureola. Secundò alios p[ro]p[ri]o quòdāmodo est voluntaria, est meritoria, prout meritoriam dicitur, quòd de debito sit magis debitum. Dicitur etiam mereri, secundum alios multipliciter. Vno modo est imperitum aliquid de cògruo: sic boni merentur aliis gratiam. Alio modo de indebito facere debitum: & mereri hoc modo pertinet ad gratiam mediante actu liberi arbitrij. Tertio modo, mereri de debito facere magis debitum: sic meretur quis actu exteriori passione meretur aureolam, in quantum ex charitate eam accipit, & non ipsa voluntate suscipiendi. Plus enim dicitur suscipi voluntaria, quàm voluntas suscipiendi. Ponit enim ad suscipiendionem, & voluntatem circa ipsam susceptionem: tamen forma non exigitur, quòd tunc sit actu voluntas, sed sufficit quòd voluntas illa fuerit ex qua hac suscepcio est voluntaria, dummodo patienti maneat in charitate. ¶ Et notandum quòd patientia in doloque largè sumitur, quandoque strictè. Patientia largè est circa omne difficile, & circa omnem tentationem. Iac. I. Beatus in patientia omne difficile, & circa omnem tentationem. Strictè verò est circa passiones exteriori illatas: actus verò patientiæ est recipere passionem, in qua animus nec succumbat, neque vindictam inferenti appetat.

De commendatione Patientie.

CAP. II.

AD commendationem Patientie, Primò facit frequentissimè monitio, quam facit Sacra scriptura ad patientiam. 1. Thimotheo. 4. Obsecro vos in domino, vt dignè ambuletis vocatione in qua vocati estis, cum omni humilitate & patientia. 1. Thimotheo. 6. Patientes estote ad omnes. 1. Thimotheo. 6. Homo Dei sedet in patientia. Hebræ. 12. Per patientiam curramus ad propostum nobis certamen. Iacob. 5. Patientes estote fratres vsq; in adventum domini. ¶ Secundò, quia patientia valde gloriose triumphat ad gloriã triumphus eius facit, quòd ipsa sine ictu, vel resistione vincit. Non leuaret vnā festucam ad hostes ferientes, sed tela eorum retundit, & in corda hostium mittit. In patientia gladius eorum intret in corda ipsorum. Persecutoris gladius in cor eius intrat, quia animã eius occidit. Patientia vincit in domino persecutores, & dæmones, & seipsum. De persecutore patet in beato Vincentio, qui vicit Datianum. Vnde dixit deus: debis me plus posse dū torqueor, quàm possis ipse qui torqueor. De dæmonibus verò, idem patere potest, quos patientia in domino tyrum eiecit de dominio huius mundi. Legitur de quodam monacho eremita, quòd cum quidã homo malo spiritus repletus eum fortiter in maxilla percussisset, & senex mox

si præbuisse, diabolus statim recessit. Similiter legitur de filia
 cuiusdam primarij dæmonium habente, quod cum quidam disci-
 pulus secū venisset ad domū in qua ipsa erat puella à dæmonio
 vexata, dedit alapam ei: ille autē præbuit ei mox & aliam. Dæ-
 mon autē coactus clamavit, q̄ violenta mandata Dei expellerent
 eum inde, & statim curata est puella. ¶ Patiētia vincit seipsam,
 quod genus vincendi est rarissimum. Est etiam nobilissimū. Se-
 neca in lib. de Naturalibus quæstionib. Innumerales sunt qui
 populos, qui vrbes habuerunt in potestate, paucissimi, qui se ad
 gloriam huius triumphī. Primo facit quod hostis familiarissi-
 mus eo vincitur. Nulla verō pestis efficacior ad nocendū, quàm
 familiaris inimicus. Secūdo, quod patiens hostē superat, qui iam
 cū secū in arce. Difficilius verō est, hosti resistere cū inruit
 castram vel arcē, quàm si sit extra. Vnde super illud Pro. 16. Me-
 lior est vir patiens viro forti, &c. dicit Gl. Minor est victoria vi-
 ros expugnare, quia extra sunt quæ vincuntur. Terriō, quia qui
 fortior est in fortiori, fortior est in minus forti: & cū aliquis
 multas vrbes expugnauit, si postea seipsum superauerit, nobi-
 lior erit triūphus vltimus præcedentibus, quo victor vrbiū se-
 ptimam deuincit. Ad gloriā huius triūphi etiam facit, q̄ cū in
 tantis triumphis pugnet homo totus contra hostem, hic non pu-
 get, nisi quasi dimidius. Patiētia sancti vicerūt regnā. Pacien-
 tia hominē reddit inuincibilem. Vnde super illud Iob 4. Vbi est
 fortitudo tua, &c. Qui se vincit, cōtra omnia fortis est. Vnus ho-
 mo verē patiens à toto mundo vinci non posset. Senec. Facilius
 est gentē vnā, quàm vnū hominē vincere. Idem loquens de
 quodam qui vicit ignē, & duos reges patientia sua: Ego nō du-
 bito, quin magis laudē trunca illa manus mæci meruerit, quàm
 cuiuslibet fortissimi, quā saluam fecit hostiū flammāq; cō-
 tempor, & manū suā in hostili foculo distillantē spectauit;
 donec iussu est, vt inuito ignis eriperetur: hoc tāto magis pu-
 to, quāto rarius est hostē amissa manu vicisse, quā armata. Fe-
 cit bellū inermis & mancus, & illa manus trunca duos reges vi-
 cit. Poëta: Maxima virtutum patiētia pugnat inermis, arma-
 que solet vincere saepe viros. ¶ Legitur q̄ Socrates positus in
 carcere, cū essent qui permetterent eum fugere, noluit exire:
 sed remansit, vt duarū rerū grauissimarū hominibus metum
 auerteret, mortis scilicet, & carceris. Sancti maxime videtur glo-
 riari in his quæ sunt patiētia. Gal. vlt. Mihi absit gloriari, nisi
 in cruce domini. 1. Corint. 12. Libenter gloriabor in infirmitati-
 bus meis, &c. Roman. 5. Gloriamur in tribulationibus. ¶ Tribus

de causis electi gloriatur in tribulationibus. Primò, quia viri strenuos magis decet tribulatio, quam prosperitas. Sicut magis gloriosus est esse in exercitu, quam in balneo. Boëtius: Vir sapiens molestè ferre non debet quoties in certamen forte adducitur. Sic virum fortè non decet indignari, quoties bellicus impugnat tumultus. Senec. in epist. Quid enim malit, quisquis viri somnum suum classico quam symphonia rumpi? Secundo, quia in hoc assimilatur Christo, cui assimilari magnè gloriè est. 18. Magna gloria est sequi Dominum. Ber. super Cant. Quis gloria est spòse assimilari sponso? nihil gloriosius reputatur Christi portare opprobrium. Idem: Grata ignominia crucis est ei qui crucifixo ingratus nō est. Gloriosum est militi deferre arma regis: sic gloriosum est Christiano deferre stigmata Christi. Gal. 6. Nemo mihi molestus sit: ego. n. stigmata Iesu Christi in corpore meo porto. Augu. Stigmata appellauit, quia in pœnarum de persecutionibus quas patiebatur: Stigma dicitur punctum, vel nota aliquo ferro facta. Terriò, quia tribulatio ostendit eos esse amicos Dei. Apoc. 3. Ego quos amo, et castigo. ¶ Terriò magnū dominium patientiæ. Patientiæ seruiunt persecutores. Prouerb. 12. Qui stultus est, seruetur superbi. Nullus adeo seruiuit beato Vincentio vtiliter, vt Darianus fabricado ei coronam regni æterni. Et in Psal. Supra dorsum fabricauerunt peccatores. Fabricauerunt, inquam, coronam. Patientiæ seruiunt æstus & hyems, & omnia aduersa mundi. Sterilitas agrorū implet eius horrea, sterilitas vinearum laria. Fures & raptores & alia hominibus noxia seruiunt ei. domos aliorum exurens ædificat patientiæ domum in carcerem pertinet illud Psal. Si consistent aduersum me, non timebit cor meum. Ipsa confringit potentias, arcum, gladium & bellum. Omnia enim ista in obsequiū eius convertuntur. Ipsa mors seruit ei, tenebrosū carcerē corporis transcendendo. Mors clavis regia est, quam Deus exhibet ad liberandum amicos suos à carcere corporis. Ipsa porta est per quam ad Dei effugiunt à manibus persecutorum ad Dei misericordiam. Prou. 14. Sperat iustus in morte sua. Patientia dominatur ei sibi ipsi. Luca 21. In patientiā vestra possidebitis animas vestras. Hoc dominium attenditur in hoc, quòd ipsa cohibet hominem inferiorem ab illicito appetitu vindictæ. Cohibet similitudinem inferiorem. Linguam enim cohibet à contumelia, manum à violentia. Vnde sicut dicitur de garrulo, quòd nō potest retinere linguam suam; de homine verò modesto in verbis, contrariatur

citur: Sic patiens potens est seipsum cohibere & interius & ex-
 terius ab his quæ pertinent ad vindictam. Et quantum ad hoc,
 dicitur patiens animam suã possidere. In homine impatiẽte do-
 minatur ira vel furor, & eũ possidet. ¶ Quarto, quòd hominem
 dicit. Pateus sapienter agit ad hoc vt debita sua soluat. Ipse sa-
 pienter acquirit, sapienter custodit, & multiplicat: sapienter de-
 bita soluit, nihil de suo in solutione expẽdendõ, sed faciẽdo vt
 hostes sui ea soluant, dum iniurias ab eis illatas patienter susti-
 net, quæ sunt velut aurum & argentum & lapides pretiosi, qui-
 bus à debitis suis absoluitur. Job 37. Ab aquilone aurũ veniet.
 Ipse de his quæ nullius valoris videntur esse, debita sua soluit:
 vt sunt mala pœnæ, mors scilicet, infirmitas, & similia. Mors
 enim ei pretiosa est. In Psalm. Pretiosa in conspectu Domini
 mors sanctorum eius. Aug. in lib. de Ciuit. Dei: Quid pretiosus
 quam mors, per quam fit vt omnia delicta dimittantur, & meri-
 tum accumulatus augeatur? Pateus de hoc quod necesse habebat
 expendere, à debitis suis se absoluit, & insuper regnum cælo-
 rum emittit: vt patet in martyribus, quorum mors per quam ne-
 cessario transire erant, ab omni pœna eos absoluit, & regnum
 celorum eis acquirit. Pateus sapienter acquirit: quia sine suo
 labore, labore scilicet persecutoris qui materiam coronæ per-
 petuæ ei ministrat. Et in hoc est melior vir patiens viro forti.
 Prou. 16. Fortis enim multo labore diuitias spirituales acqui-
 rit, vigilando, ieiunando, peregrinando. Pateus etiam con-
 seruando sapienter agit. Si enim persecutor in aliquo temporali
 damnificat hominem patientem, ipse quæ sibi remanet, maximè
 spiritualia, diligenter custodit. Nõ minor est virtus, quam quæ-
 rere, parua tueri. Ecõtrario impatiẽs si ei auferatur aliquid ter-
 renum, ipse proicit spiritualia bona. Prouerb. 19. Qui patiens
 est, non sustinebit damnum. Eccl. 2. Vx his qui perdiderunt su-
 stinentiam. Pateus etiam multiplicando sapienter agit. Ipse
 enim mala in bona cõuertit. Ipse de malis commodum suũ fa-
 cit. Ipse non experitur quicquã mali. Eccl. 8. Qui custodit præ-
 ceptum, non experietur quicquam mali. Esa. 3. Dicite iusto
 quoniam bene &c. Patienti in omnibus aduersis bene accidit,
 quia iuxta verbum Gregor. nulla nocebit aduersitas, si nulla
 dominetur iniquitas. Patientia ariditate paupertatis vberius fru-
 ctificat. Ipsa ad modum vrsi verberibus impingatur, & vt Sa-
 lamandra, de igne tribulationis viuit. Et ad modum asini
 pungitiuis pascitur, & vt struthio ferrum & alia dura comedit.
 Quia gaudet patientia duris. Ipsa ad modum piscis marini aquis

tribulationum nutritur. Et lapides in panes conuertuntur: quibus enim impatientes lapidantur, patientes pascuntur & nutriuntur. Patientie donum à Deo datum est, vt alar suos in fame. Fames enim est eorum refectio. Patientia est desertum & horum voluptatis. Patientia est velut aurum quod igne tribulationis puratur. Homo impatiens est vt palea quæ ibi exurit. Aug. lib. de Ciui. Dei: Sicut aurum sub vno igne rutilat, palea fumatur: vbi palea comminuuntur, frumenta purgantur: Ita vna cadere que vis irruens, bonos probat, purificat, malos damnat, vana exterminat, vnde in eadem afflictione mali Deum detestantur & blasphemant, boni Deum precando laudant. ¶ Quinto capite iram Dei & proximi mitigat. Prouer. 25. Patientia lenit iram. Bernard. Vapulem sanè vt male operans, si mihi flagellauerit, merita computentur: forsitan miseretur flagellato, qui in se non inuenit meritum quod remuneret. Prouerb. 15. Vir iratus prouocat rixas: qui patiens est, mitigat suscitatas. ¶ Sexto quod Christo vicem reddit. 1. Pet. 2. Christus passus est pro vobis, vobis relinquens exemplum vt sequamini vestigia eius. Psal. Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Vult Christus vt aliqua patiamur pro eo, sicut ipse passus est pro nobis. Vnde cū comedisset de pisce asso, dedit reliquias discipulis suis. Luca. vlt. Piscis assus est Christus passus. Vnde Christus communicare discipulos passioni suæ. ad Coloss. 1. Adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea. ¶ Primo, quod hominem quasi martyrem facit. Gregor. Sine fide vel flammis martyres esse possumus, si patientiam in animo non raciter cõseruamus. ¶ Octauo, quod mira facit. Gre. Ego viderem patientiæ signis & miraculis maiorem puto. Si patientia habens aliquid mortiferum biberit, non ei nocebit. Sermo venatus quæ audit, in medicinam ei vertitur. Patienti nox aduersum vt dies illuminabitur: ita enim clare videt in nocte aduersum sicut in die prosperitatis, vel etiã clarius. Et implet Dominus illam promissionem Esa. 43. Cum transieris per aquas, tecum erit, & in igna non operiet te: cum ambulaueris in igne, non comburent te. homo patiens est vt rubus ardens absque læsione. Exo. 3. Homo patiens est vt pueri quos Deus in igne Babylonica fornacis vivos seruauit. Daniel. 3. ita accidit homini patienti, sicut accidit beato Tiburtio, qui cū nudis plantis incederet super carbones ardetes, videbatur ei quod super roseos flores incederet. Prouer. 6. Nunquid potest homo ambulare super prunas, & non comburentur plantæ eius: homo patiens hoc potest. ¶ Nono, quod

patientia multum ad sapientiam facit. Prou. 14. Qui patiens est
 multa gubernatur sapientia. Homo impatiens non solum est stul-
 tus, sed quasi insanus, quia ira furor breuis est. Pro. 19. Doctri-
 na viri per patientiam noscitur. Grego. Tanto quis ostenditur
 minus doctus, quanto minus patiens conuincitur, quum Domi-
 nus qui sapientissimus est, sit patientissimus, in fine mundi iniu-
 rias suas vindicaturus est. Qui magis patiens est, magis sapiens
 est, & magis Deo assimilatur. Prover. 14. Impatiens operabitur
 stultitiam. In eodem: Qui impatiens est, exaltat stultitiam sua.
 Decimo, quod patientia statui huius exilij multum congruit.
 Apoc. 13. Hæc est patientia & fides sanctorum. ad Heb. 10. Patien-
 tia vobis necessaria est, vt voluntatem Dei facientes reportetis
 promissionem. Ministri Dei qui sunt de ecclesia militati multum
 indigent patientia, sicut illi qui sunt in bello, multum indigent scu-
 to vel alijs armis. 2. ad Corinth. 6. In omnibus exhibeamus nos-
 met ipsos sicut Dei ministros, in multa patientia. Et inter ea quæ
 continentis sunt, primo ponit Apostolus patientiam. 1. ad Cor.
 13. Caritas, inquit, patiens est, benigna est. Qui in hac vita est
 obique patientia, est quasi homo sine cappa in tempore pluuiali,
 & licet homo inermis in medio hostium suorum. ¶ Undecimo,
 quod patientia vestis purpurea est, valde decens in electis Dei.
 Coloss. 3. Induite vos sicut electi Dei viscera misericordiae, be-
 nignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam. Patientia vlti-
 ma ponitur quasi ordinans & protegens ceteras virtutes. Pro-
 ver. 17. legitur de hac purpura, Byssus & purpura indumentum
 eius. ¶ Duodecimo, quod ipsa animam perficit. Vnde super illud
 Job 4. Perfectio viarum tuarum dicit glo. De patientia perfe-
 ctio nascitur. Iacobi 1. Patientia opus perfectum habet. Habet cæ-
 teras virtutes opus perfectum quantum ad sufficientiam: sed patien-
 tia, quantum ad excellentiam. Patientia vitam feliciter consum-
 mat. Ipsa enim efficit ne vir iustus in tormentis deficiat. ¶ Ter-
 tiodecimo, quod ipsa est radix ceterarum virtutum. Vnde dicit
 Gloss. super illud Lucae 21. In patientia vestra possidebitis ani-
 mas vestras. Patientia est radix & custos omnium virtutum, quia si-
 cut radix portat plantam cum ramis suis & fructu, ita patientia por-
 tat omnia onera quæ sibi imponuntur. ¶ Decimoquarto, quod
 ipsa rosa est quantum ad redolentiam & ruborem martyrij. Patien-
 tes enim dicere possunt illud: Propter te mortificamur tota
 vita. Martyrium patientiæ quandoque durat quadraginta annis;
 quum martyrium beati Laurentij paruo tempore finitum sit.
 De redolentia dicit Grego. in Moralibus: Sicut aromata odo-

rem suum, quum incenduntur, expendunt: ita viri sancti omnia
quod de virtutibus redolet in tribulationibus innotescunt. In
in libro de ciuitate Dei: Non qualia, sed qualis quisque patientia
interest. Nam pari motu exagitatum vel exhalatum, horribiliter
tenniter, & suauiter fragat unguentum. ¶ Decimoquinto, quod
valde efficax est ad acquirendum caelum. Hier. Non nisi per
patientiam impletur quod dicitur, Regnum caelorum vim patientiam
& violenti rapiunt illud. Matt. 11. Vnde quum in aliis beatorum
nibus fiat promissio de futuro, patientibus dicitur regnum
esse de presenti. Mat. 5. Beati qui persecutionem patientiam
propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Quod
cimo sexto, quod animi magnitudinem ostendit. Senec. Magna
animi est, iniurias in summa patientia pati.

*De his quae iuuant Patientiam, de Tribulatione, & multiplici
utilitate.*

CAP. III.

TRia vero videntur multum iuuare patientiam, scilicet
scriptura sacra, oratio, sancta meditatio. Scriptura sacra
in Psal. Patasti in conspectu meo mesam aduersus eos qui
lanciant me. Mensant inquam scriptura. Pro. 30. Omnis sermo
clypeus ignitus est sperantibus in se. Oratio multum iuuat
eum patientia vel eius profectus donum Dei sit. Vnde in Psal. Abiit
patientia mea. Et iterum: Tu es patientia mea. Item oratio gratiam
petrat qua tribulatio refrigeratur. Eccl. 18. Nonne ardorem
refrigerabit ros? Hier. 17. Dicitur de ligno plantato iuxta aquam
non timebit cum venerit aestus. Ideo Dominus Matt. 26. appropinquante
tribulatione passionis, discipulos monet ad orandum
vigilare, inquit, & orate ne intretis in tentationem. Et Luca. ante
dicta tribulatione ante iudicium venturam monuit eos ad
vigilare, inquit, omni tempore orantes, ut digni habeantur
gere quae ventura sunt. Esai. 19. Clamabunt ad Dominum
in die tribulationis, & mittet eis saluatorem. In Psal. In tribulatione
inuocasti me, & liberaui te. Iac. 5. Tristatur aliquis vel
ore. Meditatio etiam iuuat patientiam. Preuenit enim tribulationem,
& ad eam preparat maximè meditatio de his quae fideles
Vnde fides & patientia sociantur. ad Heb. 6. Imitatores eorum
fide & patientia hereditabunt promissiones. Et Apoc. 14. Habete
patientiam & fides sanctorum. De preparatione ista tangitur
2. Prepara animam tuam ad tentationem. Psal. Ego autem
gella paratus sum. ¶ Meditatio vero preparans ad tribulationem
diuidi potest in quinque species. Quarum prima versatur
exempla. Secunda, circa ea quae fecimus. Tertia, circa ea quae
runt

uimus. Quarta, circa persecutores. Quinta, circa tribulatio-
 nes. Prima subdividitur in tres species. Quarū prima est circa
 malos qui tot & tāta patiūtur, vt peccata sua perficiāt, qui quo-
 tidianis cruciatibus cruciatum merentur æternum. Eccl. 21. Via
 peccantiū complantata lapidibus, & in fine illius inferi, & tene-
 bræ, & pœnæ. Sap. 5. Lassari sumus in via iniquitatis & perditio-
 nis. Ambulauius vias difficiles, dicunt mali. Libēter susti-
 nere debent boni pro vita beata, quæ sustinent mali pro morte
 æterna. ¶ Secunda est circa alios qui pro minimis bonis, scilicet
 crāstioris tot & tāta substinēt. Iac. 5. Ecce agricola expectat pre-
 tiosum fructum terræ patienter ferēs, donec accipiat tempora-
 reum & serotinum: patientes estote & vos &c. ¶ Tertia, circa
 bonos. Tob. 2. Hāc tentationē permisit Deus euenire illi, vt po-
 stis daretur exemplum patientiæ eius, sicut & sancti Iob. Et
 post: Non est cōtristatus cōtra Deum, quia plaga cæcitatē eue-
 nit ei. Iac. 5. Exemplū accipite fratres exitus mali & longani-
 mitatis, laboris & paciētīæ, Prophetas, qui locuti sunt in nomi-
 ne Domini. Ecce beatificamus eos qui sustinuerunt. Sufferen-
 tiam Iob audistis, & finem Domini vidistis. Hieron. Quis san-
 ctōrum sine patientia coronatus est? a cunabulis ecclesiæ non de-
 bit iniquitas premeus, & iusticia patiens. Greg. Facta præcedē-
 tum patrum consideremus, & nō erunt grauiā quæ toleramus.
 ¶ Inter exēpla verō sanctōrum præcipuum est exemplum Chri-
 sti. ad Heb. 12. Recogitate eum qui talem sustinuit a peccatori-
 bus aduersus semetipsum contradictionem: vt non fatigemini
 animis vestris deficiētes. Exemplū Christi est quasi scutum quod
 dam cordiū nostrorum: Thre. 3. Dabis eis scutum cordis labo-
 rem tuum. 1. Pet. 4. Christo in carne passo, & vos eadem cogita-
 tione armamini. Bernar. super Cantic. Vtrūq; es mihi Domine
 Iesu, & speculū paciēdi, & præmiū patientis: vtrūque fortiter
 prouocat ac vehemēter accendit. Idē super illud Cant. Fascicu-
 lus myrrhæ, &c. Habere illum semper: non retro in humeris,
 sed antē præ oculis, ne portātes & non odorātes, & omnes præ-
 mar, & odor non erigat. Videntes angustias Domini, leuius ves-
 tras portabitis. Greg. Si ipse hinc sine flagello nō exiit, qui sine
 peccato venit: quomodo flagellis digni non erunt, qui huc eum
 peccato venerunt? Passio Christi lignū est aquas tribulationum
 dulcorās, signata ligno illo quod a Domino ostēsum est Moy-
 si, vnde aquæ dulcoratæ sunt. Exo. 15. Gre. Si passio Domini ad me-
 moriā reuocetur, nihil adeo durū quod nō æquo animo tole-
 ritur. Elephantis ostēdebatur sanguis vix, & mori, ad acuendum

eos in praeliū. i. Mach. 6. Et Dominus ostēdit manus & lacus discipulis in tribulatione positis. Luc. vlt. Et aspectus serpentis sanabat à moribus ignitorū serpentū. Num. 21. Aspectus enim Christi in cruce irā & impatientiā sanat. ¶ Ad secundā speciem meditationis quæ versatur circa ea quæ fecimus, pertinet verba Sacræ scripturæ quæ sequuntur, Gen. 42. Merito hæc patimur quia peccauimus in fratrem nostrū. Michææ. 5. Irā Domini parabo, quoniā peccauī ei. Poëta: Leuiter ex merito quicquid parare ferendū est. Greg. in Moralibus: Tunc illata conuicia bene toleramus, quū in secreto mētis ad male perpetrata recurrit. Idē: Tanto quis patientius ferrū medici tolerat, quāto putredinem esse conspiciat quod secat. Idem: Per hoc quod culpæ pondus agnoscitur, afflictionis pœna alleuiatur. Idem: Patienter iniuriā illatam tolerat, qui pie meminit quod fortasse adhuc habere quo debeat ipse tolerari. Idem: Consideratā infirmitas propria mala nobis excusat aliena. Idē in Pastoralibus: Si quis sua modica quæ portatū considerat, ea quæ ab altero sustinet, leuiter portat. ¶ Ad terciā quæ est circa ea quæ meruim⁹, pertinet Greg. Leue quidē videtur quod iniuriā percūtimur, dū in actione nostra conspiciamus quod peius est quod meremur. Habac. 2. Ingrediarut putredo ossibus meis, & subter me scateat vt requirit in die tribulationis. ¶ In quarta meditatione attendendus est virus persecutoris, qui est quasi insanus vel freneticus in seipsum manum iniiciens, in cor suum primo gladium mittens. Erat vel filio insano vel frenetico deberet compassio, nō odium vel indignatio. Hanc meditationem inuenit glos. Bedæ super illud Luc. 6. Benedicite maledicentibus vobis, &c. Medicus animarū quos ad curādos proximos instruit, omnia quæ ad salutem proximorum valere possunt tolerare præcepit, vt tanquam à morbo agrotantibus, vel freneticis, si salus illorum id exigat multa toleratur, donec infirmitas transeat. ¶ Item attendendum est quod persecutor virga est patris misericordiarum illis qui patienter sunt est aurea: impatientes verò habebunt ferream, quæ tanquam vas figuli confringet eos. Virga istā in signum clementiæ creditur filiis Dei: vnde non est odienda, sed potius amplectenda. Esther 5. Osculata est Esther virgam auream quam ostendit ei Assuerus. Qui virgā patienter sustinet, tormētum malitiæ excident. Sap. 3. Et non tanget illos tormētum malitiæ siue mortis. ¶ Item attendendum est in hac meditatione, quod licet persecutor in presenti filios Dei pungat, tamē in futuro eis mellificabit. In Psal. Circudederunt me sicut apes, &c. Apes etsi inferunt

punctionis dolorem, amantur tamē, quia ministrāt mellis dulcedinē. Similiter amādi sunt psecutores, & tolerāda est pūctura ad tēpus propter iucūditatē quæ ex ea sequitur, Eccl. 1. Vsq̄ ad tēpus sustinebit patēs, & postea redditio iucunditatis. Greg. Si illis dulcia appetimus, necesse est vt pri⁹ hic amara toleremus.

¶ De tribulationibus.

Sequitur de quinta meditatione quæ circa tribulationes vertitur. In qua primo attendendum est, à quo sit tribulatio. A Deo enim est. Eccl. 11, Bona & mala, vita & mors, pauperras & honestas à Deo sunt. Et ita cū ipsa sit à summo bono, indubitatè ipsa bona est & amanda. Ipsa est munus datum à Deo qui amantissimus est: Vnde chara habenda est. Solēt homines chara habere quæ dātur eis ab amicissimis suis, licet sint parui valoris. Ioan. 18, dicit Dominus Petro: Calicem quem dedit mihi Pater, non vis vt bibam illum? Tribulatio potio est data à sapientissimo & fidelissimo medico. Vnde non est timendū infirmitas de excessu. Quomodo enim excederet qui sapientissimus est & fidelissimus? 1. ad Corin. 10. Fidelis enim Deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestatis. In Psalm. Congregans sicut in vere aquas maris. Mensurat enim amaritudines tribulationis. Exo. 15. Stetit vnda fluēs. Job cap. 38. Circumdedi mare terminis meis, & posui vectē & ostia, dixi, Hucusquē venies, & non procedes amplius. ¶ Secundò attendendum est, quòd non solum tribulatio est à summè bono, sed etiam in summè bono fuit ex quo manifestū est ipsam bonā esse. In eo enim nihil potest esse nisi bonum. Augustinus: Omnia terrena bona cōtēnenda homo Christus, vt cōtēnenda monstraret & omnia terrena mala sustinuit, quæ sustinēda præcipiebat, vt nec in illis quaeretur felicitas, nec in istis timeretur infelicitas. Idē: Vnicus ille de Patris substātia natus, æqualis Patri, in forma Dei. Verbū caro facta sunt omnia, nō habebat vbi flagellaretur, ad hoc autem carne indutus est, vt sine flagello non esset. Qui flagellat innocuum sine peccato, relinquet adoptatum, qui est cum peccato. ¶ Tertiò attendendum est, quòd tribulatio ad summum bonum ducit, & ideo indubitanter est bona. Gregor. Mala quæ nos hic premunt, ad Deum ire compellunt. Act. 14. Per multas tribulationes oportet intrare in regnum calorū. ¶ Et notandum quòd quum tribulatio bona sit, licet amara, ipsa non est proicienda, vt faciunt quidam similes illi qui ascendens in arborem nucis, inueniēs amaritudinem in cortice fructus, cum proicit, & ideo nō gustat de dulcedine nuclei. Sic aliqui infelices tribulationem

lacionem proiciunt, quum eius amaritudinem sentiunt. Sapientiam & disciplinam qui abiicit, infelix est Prouer. 1. Tribulationem & disciplinam, & ne dimittas eam. ¶ Potius condienda est tribulatio quasi quadruplici falsa. ¶ Prima est, consideratio aeternorum suppliciorum, quae falsa est pungitiua: generat enim timorem. Dedit Dominus metuentibus se, significationem vt fugiant a facie arcus. Arcus inquam, diuini iudicij. Hae significatione tribulatio: quia homines futura mala non timet, ideo Dominus adhibet praesentia mala propter quae velint nolint dolent, & dolor praesentium introducat timorem futurorum. In Psal. apprehendite disciplinam, gl. etiam si fugiat. Disciplina praesentis tribulationis tabula est apprehendentes eam a naufragio librans: sed in futuro tribulatio apprehendet & submerget eos qui eam nunc fugiunt: Iob 27. Apprehendet eum quasi in inopia. Virga Moysi proiecta versa est in colubrum. Exod. 4. Sic tribulatio proiecta in mortem, & c. 15. Qui increpationes non morietur. Virga non occidit. Prouer. 23. Si percusseris eum virga, non morietur. Sed coluber occidit. Ideo recte in virga intelligitur poena transitoria: in colubro mors aeterna. ¶ Secunda falsa est consideratio aeterni praemij. Hae est quasi aromata. Greg. Consideratio praemij minuit vim flagelli. ¶ Tertia est consideratio passionis Christi. August. Magna consolatio membra ex capite. 2. ad Tim. 2. Si compatimur, & conregnabimus. Res. Nunquid Christus socium tribulationis a communione laetificetur arceri? Sic confidens in cruce latro, eadem die cum eo fuit in paradiso.

¶ De multiplici Tribulationis utilitate.

Quarta est multiplex utilitas tribulationis. Et primo posuimus septem viles effectus tribulationis, secundum septem proprietates ignis. Tribulatio enim per ignem in scriptura sacra saepe fuit significari. Psal. Igne me examinasti. ¶ Notandum est, quod tribulatio ad modum ignis illuminat. Threnor. 1. Ego vidi paupertatem meam, in virga indignationis eius. Greg. Oculos quos culpa claudit, poena aperit. Daniel. 4. Septem tempora mutabuntur super te, donec scias quod dominetur Altissimus in regno hominum. Et subditur: Post finem dierum ego Nabuchodonosor oculos ad caelum leuavi, & sensus meus redditus est mihi. Hae illuminatio figurata est in illuminatione Tobiae qui felle posito super oculos eius visum recepit. Tob. 11. In amaritudine fellis, intellige amaritudinem tribulationis. Tribulatio fugat stultitiam ab homine, & veram sapientiam introducit. Prouer. 1. Stulticia co-

cultia colligata est in corde pueri, sed virga disciplinae fuga
 est. Job 27. Sapiētia nō inuenitur in terra suauiter viuentiū.
 Interlin. Nā si verē saperēt, in hoc exilio potius lugerēt. gl. Qui.
 vlt; adhuc vitæ voluptatibus pascitur, ab æternæ sapientiæ in-
 tellectu separatur. Aurū verò terræ Heuilath optimū est quod
 interpretatur dolēs. Gen. 2. Eccl. 24. Qui emittit disciplinā sicut
 dicit. Esa. 28. Tantū sola vexatio dabit intellectū auditui. Thre.
 De excelso misit ignē in ossibus meis, & erudiuit me. Ier. 6. se-
 cundū trāslationē lxx. Per omnē dolorē & flagellum erudieris,
 Hierusalē. Prou. 29. Virga atque correptio tribuit sapiētiā. Eccl.
 12. Flagella & doctrina omni tēpore sapiētia, id est, causa sapiē-
 tiæ. Efficacior verò ad erudiēdū videtur esse aliquando discipli-
 na verberū, quā disciplina verborū. Vbi enim nō potest discipli-
 na verborū, additur disciplina verberū. Item Eccl. 22. Pungens
 oculū deducit lacrymas, & qui pungit cor, profert sensum. ¶ Se-
 cundū, emollit vt ignis cerā, vel omnino liquefacit vt ignis me-
 tella dura. Job 22. Deus molliuit cor meum. Psal. Liquefacta est
 terra sicut cera. Cera igne modico emollitur, & veterē imaginē
 deponit, & nouā recipit: sic corda nō indurata modica tribula-
 tione emolliūtur, & vetustate vitiorū deponūt, & nouitate vir-
 tutum assumunt: corda verò dura non liquefiunt ad ignem tri-
 bulationis, nisi sit tribulatio magna mortē inferens vel commi-
 nis. Tunc vetustas vitiorū deponitur, & corda parata sunt stue-
 re in omnē modulū & formā recte viuēdi, omnino parata stare
 sacerdotis mandato. Tunc fir ibi felix commutatio dextere ex-
 cellētas enim ignominie commutatur in vas gloriæ, & serui
 diaboli efficiuntur filij Dei. Prouerb. 12. Verte impios, & non
 erunt. Job 28. Auro locus est in quo cōstat. Hic locus est ignis
 tribulationis. ¶ Tertiū, tribulatio hominem roborat: sicut ignis
 roborat laterem, quem tamē videtur comburere. Ad Romanos
 5. Tribulatio patientiam operatur: tribulatio roborat induran-
 do sanctos, vt dentes leonis infernalis, qui sunt hæretici, malo-
 rum suggestores, detractores & persecutores nihil possint in-
 cordibus diaboli. dicitur Esa. 3. Quare atteris populū meū,
 & facies pauperum commolitis? Patientia martyrum multos dē-
 tes extraxit de ore diaboli, quia visa patientia sanctorū multi
 ad Christū conuersi sunt. ¶ Quartū tribulatio destruit, & quasi
 ad nihil vincula amoris, quibus aliquis ligatus est mundo.
 Vnde Danielis tertio. Tres pueri qui ligati missi sunt in fornā-
 cem, inueniuntur soluti. Vnde accidit in homine qui tribulatio-
 nem patitur, sicut accidit cum Christianus populus obsideret
 quod

quoddam castrum quod tenebant Saraceni. Opposuerunt enim Saraceni quēdam Christianum nobilem captum machinē, rantes quod in eam partem iacere nollent lapides. Illo autē mante, vt propter eum non desisterent ab impugnatione: coperunt Christiani lapides iacere, & primo lapidis ictu ruptus est funis quo ille ligatus pendeat. Vnde ille cadēs in fossam abstractus est à Christianis, & sic liberatus est, q̄ verē potuit domino dicere, Diripuisti Domine vincula mea. Catena illa nos ligatos tenet, est amor viuēdi: iuxta verbū Senecę. Aliquēdo verō vno ictu tribulationis cadet aliquem viuere, & mori desiderat, cadēs in profundum humilitatis. Ecl. 41. O mortuum est iudicium tuum homini indigenti. Sicut adhæret vitæ vasi in quo decoquitur, nisi moueatur, & amittit saporem, & colorem: sic cor hominis adhæret huic mundo per amorem, nisi tribulationē patiat, secundum illud Psalm. Cōgenitatus est in terra venter noster. Nec est modica utilitas separatio ab amore mundi, quē totū & solū malū hominis sit amor mundi. Iuxta verbū Aug. Greg. Ipse mūdus dū tot amaritudinē cruciat, dū calamitates ingeminat, quid aliud nisi vt morerentur clamat? Nisi tribulationes essent, homines Deū obliuiscerentur, bonis temporalibus cōtenti. Greg. Electis suis Deus asperū facit, ne dū delectantur in via, obliuiscātur eorum quod sunt in patria. Baruch. 4. Delicati mei ambulauerunt vias foras. Tribulatio est velut absynthiū, quo hi qui sunt paruuli ritualiter, à temporali consolatione separantur, sicut puritas qua amaritudine à lacte separari solēt. Quinto tribulatio hominem probat. Ecclesia. 27. Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis. Eiusdē 2. In igne probatur aurum & argentum, & homines receptibiles in camino humilitationis. Job 23. Probat me quasi aurum quod per ignē transiit. Tobia 12. Quia acceptus eras Deo, necesse fuit vt tentatio probaret. In Psal. Probasti cor meū, & visitasti nocte, igne me examinasti, &c. Grego. Nemo vires suas in pace cognoscit. Sibi defunt, virtutū experimenta nō prodeunt. Idē. Improuidus nemo est, qui se fortem in pace gloriatur: nemo quippe quantum profecit, nisi inter aduersa cognoscit. ad Rom. 5. Patientia probationem operatur. Gen. 27. Accede fili mi vt tangam te, & probem vtrum sis filius meus, an non. Sexto purgat. Io. 16. Qui palmitem qui fert fructum, purgabit eum vt fructū plus auerant. Malach. 3. Sedebit cōstans, & emundās argentū, & purgabit filios Levi. Greg. Quod flagellum grano, quod lima ferro, quod

fornax a
dici illud
non sunt
proiecit
nem. N
nis non p
leas com
dum igni
Pastorat.
nam ipsi
vt myrtha
ne superbi
at me, da
qui me co
ris & à si
dextra, &
necēdāt. O
tia. Tribu
mibus v
fecimus in
est peccata
Adam in d
vero quasi
Liber hom
nam sub
dispensati
Electū suū
quasi perc
drum fecit
serpentes,
prior serpen
bulatio m
medicina f
recipere no
licem salu
re nō noue
de vir sapi
ma quali
horreat eā
Hebra. 12.
cū, sed mo

fornax auro, hoc tribulatio viro iusto. Sed de quibusdam potest dici illud Iere. 6. Frustra conflavit conflator. Malitiæ enim eorū non sunt consumptæ: argentum reprobū vocare eos, quia Deus proiecit eos. Maledictū ferrum quod ex lima contrahit rubiginem. Non aurū, sed paleam se ostendit, qui in igne tribulationis non purgatur, sed per impatientiam crematur. Matth. 3. Paleas comburet igni inextinguibili. ¶ Septimo tribulatio ad modum ignis desiccatur ab aquis deliciarum, & sic cōseruat. Greg. in Pastorat. Cor Salomonis idcirco funditus sapiētiā deseruit, quoniam ipsum nulla disciplina exterius custodiuit. Tribulatio est, ut myrtha à putrefactione custodiens. Hæc Paulum, custodiuit ne superbiret. 2. ad Cor. 12. Ne magnitudo reuelationum extolleret me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Sathanæ, qui me colaphizet. Tribulatio viris Israëlitis murus est à dextrâ, & à sinistrâ. Exod. 14. Erat aqua filiis Israël, quasi murus ad dextrâ, & ad laeuā. Tribulatio sepit viā inferni, ne electi per eam incedāt. Osee 2. Sepiam, viam tuam spinis, & sepiam eam maccet. Tribulatio hominem seruat à furibus infernalibus. In hominibus voluptati deditis vitia abundant. Esa. 26. Iustitiam non fecimus in terra nostra: ideo nō ceciderūt habitatores terræ: id est peccata. ad Rom. 7. Scio quod habitat in carne mea peccatū. Adam in deliciis quasi in aqua dulci cōputruit. In tribulatione vero quasi in aqua salsa seruatur homo à putrefactione. Greg. Liber homō per cibum sibi mortem intulit, & reductus ad vitam sub disciplina melius viuit. Idē: Quo nos Deus diuinius ex dispensatione percutit, eo amplius ex pietate custodit. Idem: Electū suū diuina gratia tunc magis erudiendo custodit, quum quasi percutiendo deserit. Sic facit Deus ecclesiæ, sicut Alexandrum fecisse legitur, qui cinxit quoddam nemus igne propter serpentes. Sic Christus igne tribulationis ecclesiā cingit, propter serpentes infernales. ¶ Præter effectus prædictos habet tribulatio multos alios effectus. Primus est, quod sanat. Ipsa est medicina sapans eos, qui spōte eam recipiunt: eos verò qui eam recipere nolunt, inquinat: effunditur enim super eos. Dauid: Canticum salutatis accipiam. Idem: Effunde iram tuā super eos, qui te nō nouerunt. Eccle. 28. Altissimus de terra creauit medicinā, et vir sapiens non abhorrebit eam. Inuoluenda est hæc medicina quasi sub quadam nebula presentis vtilitatis, ne homo abhorreat eā: vel admiscenda est ei zuchara æternæ dulcedinis. ad Hebræ. 12. Omnis disciplina in præsentī non videtur esse gau- dij, sed mæroris: postea autem fructum pacatissimum exercita-

tis per eam reddet iustitia. Tribulatio est velut cauterium fi-
 ctum in membro minus nobili ad sanandum membrum magis
 nobile: molestia corporis infirmitatem sanat mentis. Eccle. 10.
 Curatio cessare faciet peccata maxima. Prou. 13. Legatus fide-
 lis sanitas. Fideliter agit tribulatio cum eo, cui dominus ma-
 nit eam: operatur enim ad eius vtilitatem, non ad voluntatem.
 Eccle. 31. Infirmitas grauis sobriam reddit animam. Prou. 17.
 Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta collata
 oscula. Cauteria videntur esse vulnera, quum tamen potius sint
 remedia. Sic tribulatio videtur esse aduersitas, quum potius sit
 remedium a Deo datum. Eccl. 7. Melior est ira risu. 11a, inquit,
 aduersitatis, risu prosperitatis. Dicit Greg. de beato Benedic-
 to qui propter tentationem carnis projecit se in spinis, quod ve-
 nere corporis sanauit vulnus mentis. Idem: Quis nesciat quid
 multo melius est ardere flammis febrili, quam igne vitiorum
 & tamen cum febre corripimur, quia vitiorum aestu, qui occurrunt
 nos poterat, considerare negligimus, de percussione munitur
 mus. Idem: Durum non aestimes esse quod pateris, dum a
 cruciatibus ab interna passione liberaris. Idem: Diuina calu-
 fatione agitur, vt prolixiora vitia prolixior aegritudo exuat
 tribulatio hominem incitat, vt Deum requirat. Esa. 26. Domine
 in angustia requisierunt te. In Psalm. Imple facies eorum igni-
 minia, & quaerent nomen tuum Domine. Idem: Quum occurrerent
 eos, quaerebant eum. Osce 6. In tribulatione suam manent
 surgent ad me. In Psalm. Couersus sum in arumna mea, dum
 figitur spina. Exod. 22. Urgebant Aegyptij Israelitas exire de
 gypto. Et filius prodigii fame urgente quum rediit ad patrem
 suum. Luc. 15. Item accelerare facit. In Psalm. Multiplicatae sunt
 infirmitates eorum, postea accelerauerunt, ad Hebr. 4. Festina-
 mus ingredi in illam requiem. Saltem deberet qui a Deo
 gellatur, intelligere quod iumentum percussum videtur appropin-
 scere, scilicet quod percutiatur, quia erat extra viam: videtur
 dit ad viam, vel quia nimis lentè incedebat, vt gressum accelera-
 Sic quod flagellatur a Deo, si extra viam erat per mortale peccatum,
 debet redire ad viam deserendo peccatum: si in via est, debet
 sed lentè incedebat pauca bona agendo, accelerare debet gressum
 sum plura bona agendo. Item tribulatio consolationem meretur.
 Esa. 61. Vt ponerent consolationem lugentibus Sion. In Ierem.
 Secundum multitudinem dolorum meorum, &c. Idem: Virga
 tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Deuter. 8. Affirma-
 penuria, & dedi tibi manna. Item tribulatio virtutes inuocat.

Adiutrix
 poenas fu-
 tit vbi pa-
 strictus in
 hic crucia-
 quid fieri?
 rus, vt bi-
 ciuitate in-
 gere, & ve-
 munes. 1.1.
 Si autem p-
 Evangelio
 nam & co-
 spem hab-
 emitur. M-
 lob 5. Iner-
 tuem, dū
 pro nobis
 nem nemo
 domini in-
 tem vale-
 alius comp-
 Et subdit
 illius, i-
 pariendo.
 compati
 bulatio si-
 castigo.
 parit vi-
 dit. Eccl.
 retur in no-
 flagellat a-
 tius que-
 ellis cuius
 ellis. Aug-
 a numero
 dicas, plu-
 quicquid
 nem, flag-
 tur hære-
 Idem: Q-

Adiutrix virtutum est tribulatio. Ipsa valet ad timorem, dum
 poenas futuras facit intelligi. Grego. Si Deus tam asperè percu-
 tit vbi parcit, quàm asperè percutiet, vbi non parcet? Idem: Di-
 strictus iudex quanta illic districtione feriet quos reprobos, si
 hic cruciat quos amat? Luc. 23. Si in viridi hoc faciunt, in arido
 quid fieri? Jerem. 25. Quum noluerint accipere calicem de manu
 tua, vt bibant, dices ad eos: Bibentes biberis, &c. Quia ecce, in
 ciuitate in qua inuocatum est nomen meum, ego incipio affli-
 gere, & vos quasi innocentes, & immunes eritis? non eritis im-
 munes. 1. Petr. 4. Tempus est, vt incipiat iudicium à domo Dei.
 Si autem primum à nobis, quis finis eorum, qui non credunt
 Evangelio? Item valet ad spem, ad Romanos 15. Vt per patien-
 tiam & consolationem scripturarum spem habeamus. Meritò
 spem habet de regno aeterno, qui monetam habet, qua ipsum
 emittit. Moneta ista ab electis non reprobanda, est tribulatio.
 Job 5. Increpationem domini ne reprobos. Item valet ad chari-
 tatem, dū facit intelligi quid pro nobis filius Dei fecerit, quum
 pro nobis morti se exposuit. Ioan. 15. Maiorem hac dilectio-
 nem nemo habet, &c. Item valet ad humilitatem. Job 6. Sagittæ
 domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum
 Item valet ad pietatem. Homo enim in deliciis nutritus, nescit
 aliis compati. Jerem. 44. Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua.
 Et subditur: Non est transfusus de vase in vas. De vase inquam
 iustitiæ, in vas misericordiæ. Filius Dei compassionem didicit
 pati. Hebræo. 4. Non habemus pontificem qui non possit
 compati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia. Item tri-
 bulatio signum est diuini amoris. Apoc. 3. Quos amo, arguo &
 castigo. Emulare ergo, & age poenitentiam. Prouerb. 13. Qui
 parit virgæ, odit filium suum: qui autem diligit, instanter eru-
 dit. Eccl. 30. Qui diligit filium suum, assiduat ei flagella, vt læ-
 detur in nouissimo suo. ad Hebr. 12. Quem diligit Deus castigat:
 flagellat autem omnem filium quem recipit. In eodem: Quis
 filius quem non corripit pater? Et iterum: Si extra disciplinam
 patris cuius participes facti sunt omnes: ergo adulteri, & nō filij
 patris. August. Si exceptus es à passione flagellorum, exceptus es
 à numero filiorum. Idem: Noli esse iniquo sensu & puerili, vt
 dicas, plus amat pater meus fratrem meum, cui permittit facere
 quicquid vult, quàm me: quia si me mouero contra eius iussio-
 nem, flagella inuenio: potius gaude sub flagellis, quia tibi serua-
 tur hereditas. Illis ad tempus parcit, quos in æternū damnabit.
 Idem: Quid mirum, si flagellat custodiens paruulos Dominus,

quos grandes quærit hæredes? Idem: Non timeas flagellari, sed exhæredari. Gregor. Nisi correctis Deus hæreditatem dare desponeret, erudiri eos per molestias non curaret. Idem: Ne queraris de verberibus, dum nescis quæ te maneant præmia in retributione. Tribulatio in præsentibus ex pietate datur. Gregor. Idem: Deus hæc quibusdam parcit, ut eos in perpetuum feriat: Idem: Deus tu propitius fuisti eis, & viscens in adinventiones eorum. Amos 3. Tantummodo vos cognoui ex omnibus congregationibus terre: idcirco visitabo super vos iniquitates vestras. 2. Machab. 6. Non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed in timoribus adhibere, magni beneficii indicium est. Greg. Etsi quinque timent, ne ultio quæ suspenditur, in fine graui seruetur. Feriri paterna correptione desiderant, & dolorem videris salutis medicinam putant. Gaudere debet infirmus, quum videt cælestem medicum intromittere se de eius infirmitate: & ex hoc sperare salutem. Illi qui in omnibus in mundo isto prosperantur, sunt quasi infirmus desperatus, cui nihil quod sperari negatur. Grego. Desperatis agris, medici quicquid poposcunt dari præcipiunt: & eis qui reduci possunt ad salutem, quæ appetunt dari contradicunt. Idem: Continuus successus temporaliū, est certum futuræ calamitatis indicium. Vitulus masculinus liber ad pascua mittitur. Greg. Iniustus ad debitam mortem curans, effrenatis voluptatibus vititur: quia & vituli qui masculini sunt, in liberis pascuis relinquuntur. Iustus à delectationis transitoria iucunditate restringitur, quia etiã nimirum vitulus ad laboris usum deputatus, sub iugo retinetur. ¶ Aliquando quod videtur esse misericordia, verè est ira: & quod videtur esse ira, verè est misericordia. August. ad Marcellinum: Cui licentia iniquitatis eripitur, vitiliter vincitur: quia nihil infelicius felicitate peccantium, quæ pœnalis nutritur impietas, & mala voluntas velut hostis interior roboratur. Sed peruersa & aduersa cogitata mortalium felices res humanas putant, quum rectorum splendor attenditur, & labes non attenditur animorum: quum theatrorum moles extruuntur, & effodiuntur fundamenta virtutum: quum gloriosa effusionis infania, & opera misericordiæ deridentur: quum ex his quæ diuitibus abundant, luxuriantur histriones, & necessaria vix habent pauperes. Hæc si Deus pollere permittit, tunc indignatur grauius si impunita dimittit, tunc punit infestius: quum verò euerit subsidium vitiorum, & copiosas libidinosas vias reddit, misericorditer aduersatur. Esa. 25. Misereamini

impio: Et
Confes. T
mis asper
vt ita qua
& occidit
ditibus
no, quante
lib. Acie
salubriū d
relus meu
visitabo su
tio Dei soc
bulatione.
cede. Bern
derelictum
bulatione.
rus pueris
nis per a
nem, vt sen
tara & m
de prosper
bet letar
lato facis,
meos. I
bulatione
lano pig
succensus,
na nos, pe
sa, vt præ
ceat Deum
ty in infir
perfectione
um. Grego
arum pur
et. Terti
Deus grati
permittere
tatione pr
secundum
Et secundu
tribulatio

impio: Et subditur. Et non discet facere iustitiam. Aug. in 2. lib. Confes. Tu semper aderas misericorditer seruiens, & amarissimis aspergens offensionibus omnes illicitas iucūditates meas, vt ita quærerem sine offensione iucūdari. Idē: Percutis vt sanes, & occidās meis amarissimas difficultates, te tanto magis propitio, quanto minus sinebas mihi dulcescere quod nō eras. Idem 2. lib. Acies conturbata & tenebrata mentis meæ acri collyrio salubriū dolorū de die in diem sanabatur. Ezech. 16. Auferetur velus meus à te, & requiescā, nec irascar amplius. Osee 4. Non visitabo super filias vestras, quū fuerint fornicatae. Itē tribulatio Dei socium efficit, secundum illud Psal. Cū ipso sum in tribulatione. Et iterum: Iuxta est dominus his qui tribulato sunt corde. Bernard. Quantumcūq; sauiat tribulatio, non putes te derelictum, sed memineris scriptum esse, Cum ipso sum in tribulatione. Et Dan. 3. Vidit Nabuchodonosor in fornace cū tribus pueris quartum similem filio Dei. Esa. 43. Quum ambulaueris per aquas, tecum ero. Gregor. Da mihi semper tribulationem, vt semper possis esse mecum. Item tribulatio est quasi via strata & mūda, quum prosperitas via sit lutosa. Vnde quū Deus de prosperitate educit hominē & ponit in statu aduersitatis, delectat latri, dicens cum Dauid: Eduxit me de lacu miseriae, de luto facis, & statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos. Itē tribulatio hominem proficere facit. In Psal. In tribulatione dilatasti mihi. Sine tribulatione homines dormiunt somno pigritiae: sed tribulatio excitat eos, vt ignis in domo succensus, & vt aqua nauem subintrans. Matth. 8. Domine, salua nos, perimus. Augustinus: Ideo praemuntur iusti in ecclesia, vt pressi clament, clamantes exaudiantur, exauditi glorificent Deum. Item tribulatio virtutem perficit. 2. ad Cor. 12. Virtus in infirmitate perficitur. ¶ Tribulatio multis modis facit perfectionem virtutis. Primo, quia purgat virtutes, vt ignis aurum purgat. Gregor. Fornax tribulationis ligna vitiōrum incinerat, & aurum purgat. Secundo, quia hostem debilitat, corpus scilicet. Tercio, quia magnitudo tribulationis occasione dat, vt Deus gratiam augeat. 1. ad Corint. 10. Fidelis est Deus, qui non permittet vos tentari supra id quod potestis: sed faciet cum tentatione prouentum: id est, virtutis augmentum. Quarto, quia secundum verbum Senecæ, multum adiicit sibi virtus laceffa. Et secundum Gregorium, ignis flatu premitur, vt crescat. Item tribulatio patienti debita soluit. Lucæ sexto. Dimitte, & di-

mitteretur vobis. Quū capti apud Saracenos mendicare rogātū redemptionē suam, facti sunt capti à diabolo, si aurū, & argentum vnde possunt se redimere, gratis sibi oblata recusant. Pro uerbo. 13. Redemptio animæ viri propriæ diuitiæ. Tribulationes diuitiæ propriæ hominis dicuntur, quia homo occasio earum fuit. Thren. 3. Non humiliavit ex corde suo, & abiecit sibi hominum. Sap. 1. Deus non fecit mortem. Ecclē. 2. Omne quod tibi applicitum fuerit, accipe. ¶ Et notandum quod magna Dei misericordia est, quod pro pœnis futuris recipit retributiones præsentēs. Tale enim est ac si ille cui debentur marcæ aurū, & argenti, reciperet pro eis fabas vel lapillos, quibus facta est cōputatio: plus enim est faba vna respectu marcæ argenti, quæ translatio præsens respectu pœnæ futuræ. Ezechiel. 4. Diem pro anno dedi tibi. ¶ Tribulatio succursus est homini à Deo multo. Quod tripliciter ostendi potest. ¶ Primo sic: Si domus alicuius igne esset succensa, quam per se nō sufficeret extinguere, si sibi oblata cum gaudio susceperet, & obsequium non pœnitentionem reputaret: quanto magis quum domus conscientia succensa est igne concupiscentiæ, aquam tribulationis debet reputare succursum, & non aduersitatē vocare, quia nō est diuersum: sed prosperitatem, quia pro ipso est. Sed sunt aliqui qui fugiunt, quum nihil eos persequatur. Prouerb. 18. Fugit impius nemine persequente. ¶ Secundò sic: Si aliquis ab hostibus induceretur super equum velocem ad locum vbi esset occidendus, gratum haberet, si quis equū illum vulneraret vel occideret, sic ab hostibus liberaretur, & hoc reputaret succursum, non instrumentum: quantum ergo gratus debet esse ei qui corpus huius lasciuum in quo ad mortem æternam ducitur, infirmitate vel alio modo lædit, vt sic à dæmonibus liberetur? Pro. 24. Erue qui ducuntur ad mortem. ¶ Tertiò, sic: Si duellum cōmitteretur cum aliquo, & videres hostē tuum tibi præualere, gratum haberes si quis hostem illum debilitaret intantum, vt ei præualere posses. Quasi duellum est inter carnem, & spiritum. Caro enim concupiscit aduersus spiritū, & spiritus aduersus carnē. Gal. Vnde ille qui videt præualere carnem aduersus spiritum, magnas gratias debet agere Deo, si infirmitate vel alia tribulatione carnē eius debilitet, vt à spiritu superetur. Iob 40. Membrum belli, nec vltra addas loqui. Greg. Ac si diceret, tanto te ad disciplinam patris exhibe placidum, quanto te prospicis ad bellum infirmum. Si occulti hostis contra te bellum consideras, quid quid à me pateris, nō accusas. ¶ Item tribulatio sanctis occidit

est pugna
2. Non co
micus hu
tra sanct
casiones
10. Cer
bulatio e
tur. Item
derur no
Id quod
pra mod
in nobis.
dus, Si pe
rim gem
fert tent
nam vita
pro vna
16. Ves co
dium. Ba
bis semp
punctum
congreg
meam p
sum tui.
2. in mu
tionis in
mutand
habet L
de quo
dio accu
tur quo
stantiam
secre su
res & n
de illor
veniam
Lazaru
reit, fe
Ille bon
autem
diciis I

est pugnae, & per consequens victoriae & coronae 2. Timoth. 2. Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit Gregor. Inimicus humani generis callide insidians, fraudem quam contra sanctum Iob parauerat, perulit, quia sancto viro quot occasiones intulit, quasi tot causas victoriae ministravit. Sapient. 10. Certamen forte dedit ei ut vinceret. Non est timenda tribulatio electis Dei, quum Deus ea mittat illis, ut ab eis vincatur. Item tribulatio pondus est, ad quod praemium caeleste tradetur nobis: ideo non est optanda eius diminutio. 1. Corinth. 4. Id quod in praesenti est momentaneum & leue tribulationis supra modum in sublimitate aeternae gloriae pondus operabitur in nobis. ¶ Item tribulatio materia est coronae nostrae. Bernardus. Si poenitentia nostra crudeli miseratione minuitur, paulatim gemmis corona nostra priuatur. Iaco. 1. Beatus vir qui sufferentiationem: quoniam quum probatus fuerit, accipiet coronam vitae. Tribulatio praesens vertetur in gaudium, ita quod pro vna gutta tribulationis, erunt quasi mille modij gaudij. Io. 16. Vos contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Baruch 4. Qui induxit nobis mala ipse rursus adducet nobis sempiternam iucunditatem cum fame nostra. Esa. 54. Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui. Mutatio ista tribulationis in gaudium, figurata est Io. 1. in mutatione aquae in vinum. Praeligenda est aqua tribulationis in vinum gaudij mutando, vinum gaudij temporalis mutando in aquam aeternae tribulationis. De hac mutatione habes Luc. 6. in diuite, &c. Lazaro. Bernardus: Ego sane diuitem de quo Saluator facit mentionem in Euangelio, in nullo audio accusari, nisi quod induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide: si crudelitatis eum arguimus, quod substantiam mundi habens, & videns fratrem suum egere, clausit viscera sua ab eo: quid dicturi estis qui tot videtis Lazaros esurientes & nudos, & plus de iumentis vestris & eorum phaleris, quam de illorum miseris cogitatis? Sed ad tremendum iudicium Abrahae veniamus. Memento filii quod receperis bona in vita tua, & Lazarus similiter mala. Verum vtrunque est, negari non potest, fer sententiam, quia paucis expressa est summa negotij. Ille bona, & iste mala accepit: nunc autem hic consolatur, tu autem cruciaris. Expergiscimini ebrii & flete: terribilis in iudiciis Deus super filios hominum. Haecine est cruciatum cau-

sa tota, quòd in seculo bona receperat? Ita planè: neque enim nos ad hoc de paradiso voluptatis diuina animaduersione eiecisse videtur, vt alterum sibi hic paradysum adinuentio humana pararet. Legitur, Ioannem Euangelistam virgas, & lapides cõmunes in aurum, & lapides pretiosos conuertisse: quis virgas illas & lapides illos, si indubitanter crederet ea conuertenda esse in aurum & pretiosos lapides, non amaret? Item tribulatio virga Moyfi est, in qua mirabilia fiut. Per eã aqua de petra educitur. Aqua, inquam, lachrymarum, de cordibus duris, & quasi petranis. Per ipsam etiam veri Israëlita à Pharaone infernali & eius exercitu liberantur. Tribulatio seruos Dei liberat ab hostibus sicut; flagellis pecora castrum vrgentur, ne à prædonibus rapiantur. ¶ Tribulatio locus est, quem filius Dei elegit in hoc mundo ad manendum. Bernardus: Christus qui nõ fallit, eligit quod carni est molestius. Id ergo melius, id vtili, id magis eligendũ: & hic est locus filiorũ Dei in mũdo isto. Omnes enim qui piè volunt viuere in Christo persecutionem patientur propter iustitiam. 2. Timo. 3. Qui cor nobile haberet, potius eligeret esse cum filiis Dei in tribulatione, quàm cum damnatis in temporali prosperitate. Hebr. 11. dicitur de Moyse, quòd negauit se esse filium Pharaonis, magis eligens affigi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatẽ. Dauid: Elegi abiectus esse in domo Dei mei, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Si aqua amara transeundo per terram dulcis efficitur, & si vinum trãsiens per garyophyllos, garyophyllatum efficitur, & vinum in quo abluuntur reliquiæ sanctũ reputatur: tribulationes quæ per Christum trãsierunt, & alios factos, quasi sanctæ habedæ sunt. Sãctitatis vero earum signa esse videntur mirabilia quæ ipsi operantur. Qui enim mortui fuerunt in deliciis viginti annis vel amplius, superueniente eis forti tribulatione suscitãtur. Nullæ reliquiæ in mundo isto tot & tantas infirmitates sanare videntur, vt tribulationes, per hoc quod in Christo fuerunt: & crux iã videtur esse vnctã, eò quòd in Christo qui vnctus est fuit. Vnde cruce in consecratione ecclesiarum oleo inunguntur. Bern. loquens de illo verbo, Qui fingit laborem in præcepto. An nõ labor fictus, iugũ suaue, crux inuncta? Et notandũ, quod cum tribulatio in scriptura sacra per aquam designetur: vt Cant. vlt. Aqua multa non potuerunt extinguere charitatem. Septem sunt effectus vtilis tribulationis, secundum proprietates aquæ. Primus est, quòd hostes spirituales submergit, vicia scilicet & damones. Exodi 15. Operuit aqua tribu-

lantes eos
deles nutr
sine aqua.
& magno
aquæ nu
tur in aqu
munis cal
mo ei loq
mentem, 6
ne. 7. Mult
terra. Sic t
trario dici
na, propter
aquæ mur
puit. De
sibũ & spl
sunt, & vn
bulatione
ra, ne cor
talis hom
ne. Ecclesi
fueretur.
et in mor
nissit ab al
tatione, re
notandum
rat. Exod.
uplicaban
tiones De
loso infir
mita man
trario pro
malum co
anctetur
redo discip
Bern. supe
exercenu
sunt, are
periculosi
cum se ill
bulatio v

antes eos: vnus ex eis non remansit. Secundus est, quod fi-
 cles nutrit, sicut aqua pisces. Esa. 50. Computruerunt pisces
 sine aqua. Et norandum quod aqua amara dulces nutrit pisces
 & magnos. Cete grandia non inueniuntur nisi in mari. Alia
 aqua nutrit pisciculos: sic homines magnæ virtutis nutriun-
 tur in aquis tribulationum. Tertius est, quod munit sicut aqua
 munit castra quæ cingit. Vnde Job 3. dicitur de amicis Job, Ne-
 mo eiloquebatur verbum: videbant enim dolorem esse vehe-
 mentem. Quartus est, quod aqua eleuat nauem dum crescit. Ge-
 n. 7. Multiplicatæ sunt aquæ, & eleuauerunt arcã in sublime à
 terra. Sic tribulatio electos Dei exaltat, & proficere facit. Econ-
 trario dicitur de malis. Job. 17. Cor eorum longè est à discipli-
 na, propterea non exaltabuntur. Quintus est, quod ad modum
 aquæ mundat. Vnde sponsa regis cælestis vestem de bysso præ-
 parat. De qua Apocalyp. 19. Datũ est ei cooperire se bysso can-
 dido & splendenti. Apoc. 7. Hi qui sunt amicti stolis albis, qui
 sunt, & vnde venerunt? Et dixit illi, Hi sunt qui venerunt de tri-
 bulatione magna. Sextus est, quod vinũ temporalis gaudij tẽpe-
 ras, ne cordibus debilibus noceat. Vinum enim gaudij tempo-
 ralis homines infatuat, si bibant illud purũ, vt patet in Salomo-
 ne. Ecclesiast. 2. Non prohibui cor meum quin omni voluptate
 frueretur. Septimus est, quod ignem libidinis extinguit: vt pa-
 tet in monacho illo qui de luxuria tẽratur, quem abbas suus
 misit ab aliis infestari: qui postea interrogatus super illa ten-
 tatione, respondit: Mihi viuere non licet, & fornicari liber. ¶ Itẽ
 norandum, quod tribulatio ad multiplicationem bonorum iu-
 uat. Exod. 11. Quanto magis opprimebant eos, tanto magis mul-
 tiplicabantur. Item in bono sustentat. Eccle. 2. Sustine sustenta-
 tiones Dei. Sustentationes sunt tribulationes. Greg. in Moralib.
 Ipso infirmitatis nostre pondere deorsum quotidie ducimur. vt
 mira manu artificis per subuentia flagella releuemur. Eco-
 trario prosperitas in malo sustentat. Gre. in moralib. Difficilius
 malum corrigitur quod prosperitate fulcitur. Idem: Qui à Deo
 auertitur & prosperatur, tanto perditioni sit proximus, quanto
 zelo disciplina inuenitur alienus. Itẽ tribulatio ad Deũ trahit.
 Petr. super Cant. Trahimur eũ tribulationibus, & tẽtationibus
 exercemur. Aug. Cũ molestiẽ in huius virẽ fragilitate crebie-
 scunt, eternã requiẽ nos desiderare cõpellũt. Mũdus quippe iste
 periculosior est, blandus quàm molestus, & magis cauendus est
 cũ se illicit diligi, quàm cũ admonet cogitq; contẽni. Tri-
 bulatio viam electorũ asperam efficit, ne eos magis diu perge-
 lantes

te, quàm citò peruenire delectet, secundū verbum Gre. Tribulatio porta est regni celorū. Hæc porta Domini, iusti intrabunt in eam. Luca vi. Oportuit Christum pati, & sic intrare in gloriam suā. Act. 14. Per multas tribulationes oportet intrare in regnum celorū. Et vt vno verbo dicam, adeò vtilis sunt tribulationes quòd hi qui eas sustineant, beati à Domino reputantur. Luca 14. Beati qui nunc fletis, quoniam ridebitis. Mat. 5. Beati qui persecutionē patiuntur propter iustitiā, &c. Job 5. Beatus qui corripitur à Domino. Iac. 1. Beatus vir qui suffert tentationē. Eiusd. 5. Ecce beatificamus eos qui sustinuerūt. 1. Pet. 3. Si qd patimini propter iustitiam, beati. Eiusdem 4. Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis: ideo tribulatio cum gaudio est suscipienda. Act. 5. Ibant Apostoli gaudentes à cōspectu concilij, &c. Iac. 1. Omne gaudium existimate fratres, cū in variis tentationibus incidideritis. 1. Pet. 4. Communicanes Christi passionibus, gaudere: vt in reuelatione glorię eius gaudeatis exultantes. Mat. 5. Gaudere, & exultare, quoniam merces vestra multa est in celis. Simile Luc. 6.

De diuisione Patientie in patientiam diuine correctionis, humane persecutionis, & damoniace impugnationis. CAP. IIII.

Consequenter ponendæ sunt diuisiones pertinentes ad patientiā. Norandū ergo qd ad patientiam pertinet patientie ferre Dei correctionē, hominū persecutionem, damonū impugnationem. Scriptura verò sacra multū beatificat patientes sustinentes prædicta. ¶ Sustinentes Dei correptionē beatificantur. Job. 5. Beatus vir qui corripitur à Domino. Correptio Dei patitur ex magno amore. Esaie 11. Egredietur virga de radice Iesse. Iesse interpretatur incendiū. Respuere Dei correptionē, peccatum est valde. Ecclesiast. 21. Qui odit correptionē, minuetur vita. Eiusdem 21. Qui odit correptionē, vestigiū est peccatorum. ¶ Dei correptio est, ægritudo corporis, quę cū gaudio recipienda est, quia vtilissima. Multū enim debilitat hostē familiarem, corpus scilicet, & subdit spiritui. Cū infirmior, tunc potens sumus. Corin. 12. Et in infirmitate experitur homo virtutē animi. Seneca Non in mari tātum aut prælio vir fortis apparet: sed exhibet etiā & in lectulo virtus. In Vitis patrum, cū quidā peteret à Iohanne eremita, vt sanaret eū à tertiana. Respondit: Rē tibi necessariā cupis abiicere: vt enim corpora nitro, ita anima languoribus & castigationibus purificatur. Et quidam senex infirmantem discipulo dixit: Ne contristeris ex infirmitate vel plaga corporis. Si enim ferrum es, ærugine amittis. Si verò aurum es, per

probatuſ; à magnis ad maiora proueheriſ. Et cùm quidã miles
 rogaret quendã virum ſanctum vt à morbo liberaret eum cum
 precibus ſuis: vir ſanctus audio ab eo quòd melior eſſet in agri-
 tudine, & deuotior quàm in ſanitate, dixit: Oro dominũ vt ſer-
 uet te in ſtatu, in quo melior es. Dicebat quidã, quòd cùm Deus
 dar infirmitatem alicui, ſi pro ea, ſeruaret ei centum annis non
 eſſet nimis. Prouerb. 20. Liuor vulneris abſterget mala. Eccl. 11.
 Malitia vnus horã obliuionẽ facit luxuriã magnã. Idem etiã
 dicebat, quòd diues eſt Chriſtianus, qui non habet niſi vñã ſo-
 lam febrem quatuor acceſſionum, vel etiã ſolam ephimerã,
 dum ſolum ſciat & velit de illa cum Deo negotiari. Egritudo
 corporis citatio eſt de pace faciendã cum Deo: ſi fuerit ad mor-
 tem, peremptoria: ſi non fuerit dilatoria. Pax verò ad quam eſt
 citatio, valde honorabilis eſt peccatori: omnes enim offenſã ei
 à Deo remittuntur, & inſuper pax eius regno cælorum quaſi emi-
 tur. Gaudere debet qui inſirmatur de hoc quòd vilis domũcula
 eius incipit deſtrui, cùm ſpem habeat domũ regiam ſe habere
 in cælis. 2. Corin. 5. Scimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra
 huius habitationis diſſoluatur, quòd ædificationem ex Deo ha-
 beamus, domũ, non manufactam, ſed æternã in cælis. ¶ Et no-
 tandum quòd ſuper illud Matt. 9. Conſide fili, remittuntur tibi
 peccata tua. oſtendit gl. Beda, quòd quinque modis infirmitates
 contingunt. Primò, vt merita iuſtis per patientiã augeantur. vt
 Job 2. Secundò, ad custodiã virtutũ, vt in Paulo, 2. Cor. 12. Tertiò
 ad corrigẽda peccata, vt lepra Marię. Nu. 12. Quartò, ad gloriam
 Dei, vt cæco nato. Io. 9. & Lazaro. Eiuſd. 7. Quintò ad initium
 pænã, vt Herodi. Act. 12. Patientes perſecutiones beatificantur.
 Matt. 5. Beati inquit, qui perſecutionem patiuntur, &c. Perſecu-
 tor præparat tibi coronam æternam. Noli odire vel repercute-
 re fabricatorem coronã tuã. In Pſal. Supra dorſum meum fa-
 bricauerunt peccatores. Fabricauerunt, inquam, coronam. Suſti-
 nentes dæmonum impugnationes beatificantur. Iacob. 1. Beatus
 vir qui ſuffert tentationem: quoniam cùm probatus fuerit, &c.
*De tentationibus dæmonum. Et primo quod dæmones teneant homines:
 de militate tentationum, de modo tentandi quem habet tentator, &
 de modo repugnandi quem debet habere qui tentatur.*

CAP. V.

Circa tentationes, Primò oſtendemus quòd dæmones im-
 pugnent homines. Cùm enim ipſi ſint inuiſibiles & pugna
 corũ inuiſibilis eſt, nec agnoſcitur niſi oculis cordis: ignotãtia
 verò eius periculofa eſt homini: nõ enim repugnat qui ſe impu-
 gnari

gnari ignorat: grande periculum est habere iuxta se hostē suū si domo hoc nesciat. Hier. Tunc maximē impugnaris, cū te impugnarī nescis. Secundō, ostendemus utilitates tentationum, ut magis patienter sufferantur. Tertiō, tangemus de modo impugnandi quē habet tētator. Quartō, de modo repugnandi, quē debet habere qui tentatur. ¶ Circa primum notandum, quod impugnatione quā diabolus facit homini, Primō, certificari potest ex Gen. vbi serpens mulierē decepit, & Deus ibidē ostendit impugnationē istā esse duraturā, dicens ad serpentē: Inimicitias ponam inter te & mulierē, & semē tuū & semen illius. ¶ Secundō, ex lib. Iob 1. & 2. cap. vbi sathan petiit à domino ut permittēter eum impugnare Iob. Et eius. 7. legitur: Miliria est vita hominis super terram, & alia translatio habet, tentatio est vita, &c. Item Matt. 4. & Luc. 4. vbi diabolus dominum tentauit. Et secundū Aug. assumpsit diabolus formam humanam, quod permittit dominus, ut tentatio nobis certior fieret. 1. ad Cor. 7. Reuertimini ad idipsum ne tentet vos sathanas. Matt. 27. Vigilate ne intratis in tentationē, ad Ephes. 6. Nō est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinē, &c. Act. 5. Cur tentauit sathanas cor vestrum? Et de beato Martino legitur, quod multoties diabolus ei appeterit in forma pueri nigri, & in forma etiā animalium diuersorum generum. Simile legitur de multis aliis sanctis. Aug. in sermonibus: Præmonitos vos esse volo, neminē super terrā absque tēratione victurū, ut cui fortē tollitur aliqua, aliā securus expectet.

¶ De utilitate tentationum.

Circa secundum notandum quod tētatio ad multa utilis est. Primō erudit. Eccles. 34. Qui non est tētatus, quid scit? Iterum: Qui non est tentatus, qualia scit? Et iterum: Qui non est tentatus, pauca recognoscit. Iud. 3. Hæ sunt gentes quas reliquit dominus ut his erudiret Israël. Secundō humiliat. Greg. Dum vitia nos tētant, proficiētes in nobis virtutes humiliantur. Idem: Iebusæum Israël tolerat, ut humana mēs de se humilia sentiat, dum minima non superat. Tertiō, negligentiam repellit. gl. super illud: Proba me Deus, & tenta me. Ideo dicit tenta: quia nō tentaret, negligentēs essemus. Quartō, virtuti addit. Seneca: Multum adiicit sibi virtus laceflita. In Vitis patrū dixit quidā abbas: Cruda tegula si mittatur in flumē, statim dissoluitur, cocta non. Ita est homo habens sapientiam carnalem, qui non est tētationū igne decoctus. Quintō seruat. Gee. Nisi Psalmista per tribulationes se melius seruari nosset, nō diceret, Proba me do-

minis

mine, & tenta me. Idem. in Moralibus. Cùm per tentationē hu-
 militas proficit, prospera est ipsa aduersitas quæ mentē ab ele-
 ctione custodit. Idem: Cùm tentamur vitiis, diuina dispensatio
 ne nobiscū agitur, ne virtutib⁹ quibus proficimus extollamur.
 2. ad Cor. 12. Ne magnitudo reuelationū extollat me, &c. Greg.
 in Moralibus: Tunc interius bene custodimur, cùm per dispen-
 sationem Dei tolerabiliter tentamur exterius, aliquādo vitiis,
 aliquando pressuris. Nec tentatio exterior culpas perficit, quia
 interior intentio sursum trahit. Nec sursum interior intentio
 in superbiam eleuat, quia tēratio exterior humiliat. Sic magno
 ordine cognoscimus in interiore profectu quid accepimus, in
 exteriorē defectu quod sumus. Sexto, virtutem hominis notifi-
 cat. Deuteron. 13. Tentat vos Deus vester vt palām fiat vtrum
 diligatis eum, an non. Septimò, Deum glorificat. Psalm. Eruam
 te, & glorificabis me. Octauò, populum ædificat. Tob. 2. hanc
 tentationem idē permittit euenire illi, vt posteris daretur exē-
 plum patientiæ illius. Nonò, ei qui tentatur in præsentī, hono-
 rem acquirit. Vnde legitur de beato Antonio, quod cū quadam
 noctē à dæmonibus esset laceratus, subito radius quidam lucis
 & dæmones & tenebras effugauit, statimque sanatus Christum
 præsentem intelligens, dixit: Vbi eras Iesu bone, vbi eras? quare
 principio non affuisti, vt curares vulnera mea? Et vox ad eum
 ait: Antoni hic eram? sed expectabam videre certamen tuum.
 Nunc autem quia viriliter dimicasti, in toto orbe te faciam no-
 minari. Decimò, in futuro coronat. 2. ad Tim. 2. Non coronabi-
 tur nisi qui legitime certauerit. Et Iacob. 1. dicitur de sufferente
 tentationē, quod cū probatus fuerit, accipiet coronam vitæ.
 Tob. 3. Hoc autē pro certo habet omnis qui colit te: quia vita
 eius si in probatione fuerit, coronabitur.

¶ De modo impugnandi, quem habet tentator.

Sequitur de modo impugnandi, quem habet tentator. Notā-
 dum ergo quod modi impugnandi quos habet, quasi infiniti
 sunt. Vnde Paulinus episcopus Augustino: Hostis noster cui
 mille nocendi artes tam variis expugnādus est telis, quàm im-
 pugnat insidiis, tamen nos causa breuitatis de paucis dicemus.
 Bern. quatuor species impugnationis eius distinguit loquēs de
 illo verbo Psal. Scuto circumdabit te veritas eius: non timebis à
 timore nocturno, &c. His verbis significatæ sunt quatuor ten-
 tationes quibus vndique circumdari necesse habemus scuto do-
 mini circumdari antè & retro, à dextris & à sinistris. Timor affli-
 ctionis nocturnus est & planè tenebrosus, quia abscondit ab ocn-
 is.

lis, quod non sunt cōdignæ passionis huius tēporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Sed facile hūc radius veritatis exulat. Ingerit enim oculis cordis peccata quæ fecimus, nunc æterna supplicia, nunc æterna præmia, nunc ea quæ pro nobis pertulit Christus. Ergo ad lucem tam multiplicis veritatis non recessit. Sed time sagittam quæ in die leuiter volat, sed nō leuiter vulnus infligit. Hæc sagitta vna est gloria, quæ oportet caute feruentiores, ne deserant scutū veritatis. Quid enim tam contrariū vanitati? Deinde subdit: Primò à sinistris pulsæ diaboli pusillanimitate. Deinde à dextris humanis laudibus. Si sic non proficit, dicit: Viribus deiicere nequeo, sed fortè decipere possum alicuius ingenio proditoris. Negotium perambulās in tenebris est ambitio subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, liuoris patēs, vitiōrum cōgregator, criminum fomes, virtutum arugo, tinea sanctitatis. Contemnit aut, vanam gloriam, quoniā vana est: fortè solidius aliquis sectaret, fortè honores, fortè diuitias. Quid si veritas inuestigat hunc proditorem, & negotium arguit tenebrarum? Non tunc callido inimico contra eos quos videt omnibus modis diligere iustitiam & odisse iniquitatem, nisi vbi iniquitatem palliat virtutum imagine. Quos enim perfectos boni nouit amatores, in eorum lum eis sub specie boni non mediocri, sed perfecti suadentia natur, vt facile qui currit incurrat. 2. ad Corin. 11. Ipse factus est in angelū lucis. Sola autē est veritas, quæ palliat detegit falsitatem: iuxta verbū Bern. Item. Greg. Quatuor iniquas tentationes in generali statu ecclesiæ haud difficile diligenter considerator inueniet. Timor nocturnus nouellā adhuc exercebat ecclesiam, quando omnis qui occidebat seruos Dei arbitrabatur obsequium se præstare Deo. Deinde persecutione cellate, & dic reddita, turbauit eam grauius & afflixit sagitta volans: quoniā exierunt aliqui de ecclesia inhati spiritu carnis suæ inanis & volatilis gloriæ cupidi & volentes sibi facere nomen linguas suas magnificando, diuersa & peruersa dogmata prædicauerunt. At quidem nunc pax à paganis, pax ab hereticis, sed non pax à filiis falsis. Omnes Christiani ferè quæ suam suam querunt, non quæ Iesu Christi. Ipsa quoque ecclesiastica dignitatis officia, in turpem quæstum & tenebrarū negotia trahuntur nec in his animarū salus, sed luxus queritur diuitiarū. Superbia vt iam reuelatur homo peccati, filius perditionis antichristi, quod dæmonium non modo diurnum, sed etiam meridianum, quod non solum trāsfigurat se in angelum lucis, sed extollitur super omnia.

omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. Nimirum infidiatur
 acius calcaneo matris ecclesie, à qua caput suum dolet esse cõ-
 tritum. Sed ab hoc quoq; incurfu ecclesiam electorum veritas
 liberabit, propter eos breuians dies, & dæmonium meridianum
 destruens illustratione aduentus sui. ¶ Item notandum quòd
 secundũ Greg. in Moral. quatuor modis peccatum perpetratur
 in corde, quatuor consummatur in opere. In corde nãque sug-
 gessione, delectatione, consensu, & defensionis audacis perpe-
 tratur. Fit enim suggestio per aduersariũ, delectatio per carnẽ,
 consensus per spiritum, defensionis audacia per elationẽ. Vnde
 & illam primi hominis rectitudinem antiquus hostis his qua-
 tuor ictibus fregit. Nam serpens suasit, Heua delectata est, Adã
 consentit, qui etiam requisitus confiteri culpam, per audaciam
 noluit. Quatuor etiam modis peccatum cõsummatur in ope-
 re. Prius nanque latens culpa agitur, postmodũ verò ante oculo-
 rum hominum sine confusione reatus aperitur, dehinc in cõsue-
 tudinem ducitur ad extremũ quisque vel falsæ spei seductioni-
 bus, vel obstinatione miseræ desperationis enutritur. Notandũ
 quòd diabolus ranquam p̃sumptuosus libèter suadet id quod
 temeritatis est & p̃sumptionis. Vnde mulierem incitauit ad
 hoc vt iudicaret de facto superioris, & de intẽtione p̃cipien-
 tis, dicens: Cur p̃cepit vobis Dominus, &c. Genes. 3. Quorum
 vtrunque temerarium est. Item in impugnationibus suis mul-
 tum mendacio vititur. Vnde mulieri post eius responsionẽ mē-
 titus est, dicens: Nequaquã moriemini. Et Matt. 4. hæc omnia
 tibi dabo, si cadens adoraueris me. Iob 8. Ipse mendax est & pa-
 ter eius. Quum ipse vult aliquẽ deicere in peccatum, ipse pro-
 mittit ei quòd citò resurget. Esa. 51. Dixerũt animæ tuæ, Incur-
 uare, vt transeamus. Bernar. Noli acquiescere dicenti, Incurua-
 re, vt transeamus: non est enim transiturus, sed te grauitèr op-
 pressurus. His verò qui sunt in peccato, longam vitam repro-
 mittit, quæ repromissio nequissima multos perdidit. Eccles. 19.
 ¶ Et notandum quòd diabolus quinque modis decipit homi-
 nem qui est in statu pœnitentiæ, suadendo ei vt onus illud abii-
 ciat. ¶ Primò, mentiendõ exonerationẽ, quod nõ est exoneratio,
 sed leuis oneris in grauisimum commutatio: vt festuca in tra-
 bem vel montem. Vnde qui tẽtatur debet dicere sic tentanti, Si
 onus deposuero, nunquid sine onere ero? Cui quæstioni si plenè
 respondere voluerit tentator, dicet, Imò ponetur super te mōs:
 scilicet infernalis pœna, quæ pœna grauior est monte. Apoc. 6.
 Dicent montibus, Cadite super nos, &c. Bonum est ergo leue

onus

onus poenitentiae ferre, vt tantu onus possit vitari. Apoc. 2. Non mittam super vos aliud pondus, tamen id quod habetis tenete.

¶ Secundo decipit, ea quae diuisim portanda sunt simul ostendendo, dicens, Quomodo posses hoc portare tot annis? Cui dicendum est, Hodie cum adiutorio Dei portabo hoc & cras, & eadem cum adiutorio Dei portabo leuius propter assuetudinem. Sic fallit compositio, soluit diuisio. Matth. 6 Sufficit dici malitia tua.

¶ Tertio decipit, virtute hominis a Dei virtute diuidendo dicens, Tu debilis es, nullo modo posses hoc portare. Cui dicendum est, si intelligis mea virtute sola, veru dicis, quia dicitur Ioh. Sine me nihil potestis facere. Si vero intelligis quod non possis Dei virtute adiutus, mentiris. ad Philip. 1. Confidimus in domino Iesu, quoniam qui coepit in vobis opus bonum, perficiet. Ebdem 4. Omnia possum in eo qui me confortat.

¶ Quarto decipit, spoliacione mentiendo exoneracionem. Sicut latro quibusque simpliciter scholarem exonerat a cappa sua. Auru vel lapides pretiosos debes reputare poenitentiam quam tibi vult diabolus auferre. Vnde debes cauere eum tanquam spoliatores repretiosissimae. Apoc. 3. Suadeo tibi emere aurum, &c. Aurum emere est fructum poenitentiae preparare.

¶ Quinto, quarendo pondus diminuere, ad quod gaudium caeleste tibi tradendu est. ad Corinth. 4. Id quod in praesenti est momentaneum & leue tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeternae gloriae pondus operatur in nobis.

¶ Item diabolus supra pectus ascendit sicut serpens, qui solebat erectus incedere, nunc supra pectus graditur. A Deo enim auersus est diabolus, qui ad Deum conuerti debuit, & in eis proficit qui a Deo auertuntur, qui scilicet oculos suos statuerunt declinare in terram. Daniel. 17. dicitur de iniquis iudicibus, quod declinauerunt oculos suos, ne viderent caelum, neque recordarentur iudiciorum. iustorum.

¶ Item diabolus terram comedit: vt dicitur de serpente. Gen. 3. Amatores enim terrenorum deuorat. Esa 65. Serpenti puluis penis eius. Iob. 18. Abscondita est in terra, pedica eius. Esa. 24. Lequeus super te qui habitator es terra. Econtrario dicitur Prosa Frustra iacitur rete ante oculos penaorum. Idem calcaneo insidiatur. Gen. 3. Calcaneus est pars extrema & infima in corpore. Est etiam a posteriori, vnde raro ab oculis videtur. Et quia retro est, & quia ab oculis longe est diabolus, calcaneo, id est, extremae parti ecclesiae maxime insidiabitur: in fine enim mundi scilicet tempore antichristi, maxima erit tribulatio ipsius. Vnde tunc implebitur illud Iob. 40. Stringet caudam suam quasi cedra

quod dic
da ergo E
eleuabitur
cuiusq; m
homine
Scendum
ingerit, c
lit. Fini
quando n
opus boni
le est, inf
tas in lob
eodem: Fo
mies. Om
pus eius.
inquant
bolus ex il
te calcane
ate possit
Tanquam
percutit. I
quiescente
Circundab
res infruct
funt, & dia
bor, intrab
pi, sciens
cum est m
nam, & ve
gentibus z
venit inim
Vitis patru
que praece
gentia,
citra terra
pergit, &
Item toru
quo tendit
tus ignora
Gloss. Via
dari non
quod

quod dicitur de Behemoth, cum cauda stringitur eleuatur. Cau-
da ergo Behemoth stringitur, cum in fine mundi antichristus
eleuabitur. Calcaneo etiã diabolus insidiatur, quia in fine vniuf-
cuiusq; maximè conatur hominem vincere: sciens quia si tunc
hominem non vicerit, nunquam postea ab eo vincetur. Gregor.
Sciendum q; plerunq; eis quos ceperit, tunc grauiores culpas
ingerit, quã præsentis vitæ termino illos propinquare cogno-
scit. Fini etiã actionis insidiatur diabolus. Greg. Diabolus ali-
quando nec intentionem viriat, nec in itinere supplantat: sed
tunc bonũ in fine actionis illaqueat. ¶ Item diabolus calcaneo,
id est, infimæ parti insidiatur, carni scilicet. Iob 40. Fortitudo
eius in lûbis eius, & virtus eius in vmbilico, ventris eius. Et in
eodem: Fœnum quasi bos comedet. Fœnum vocat homines car-
nales. Omnis enim caro fœnum. Esa. 40. Habac. 1. In crassata est
pars eius. Diabolus portis sensum insidiatur. 1. Iudic. 9. Appro-
quans Abimelech ostio, igne supponere nitebatur. Item dia-
bolus ex illa parte ex qua homo sibi minus cauet impugnat: &
in calcaneo insidiatur. Ipse circuit, si forte inueniat quẽ deuo-
tare possit. Iob 1. Circuitui terram, & perambulauit eam. 1. Pet. 5.
Tanquam leo rugiens circuit, &c. Diabolus otiosos & securos
percutit. Ezech. 38. Ascendam ad terram sine muro, veniam ad
quiescentes habitantẽsq; secure. Iob 40. dicitur de Behemoth:
Circundabũt eum salices torrentis. Salices torrens sunt homi-
nes infructuosi, in aquis deliciarũ plantati, qui circa diabolum
sunt, & diabolus quasi spatiatũ cũ eis. Iudic. 18. Nullus erit la-
bor, iterabimus ad securos. Item diabolus semina bonorum ra-
pis, sciens illud Bernardi, Modica sementis detractio, nõ modi-
cum est messis detrimentũ. Matth. 13. Quædam ceciderunt secus
viam, & venerũt volucres celi, & comederunt illa. Ipse in negli-
gentibus zizaniã seminat. Matt. 13. Quum dormirent homines,
venit inimicus, & superseminauit zizania in medio tritici. In
vitis patrũ dicebat quidã senex quod tres sunt virtutes, sathanę
quæ præcedunt vniuersa peccata. Prima obliuionis, secunda ne-
gligentia, tertia concupiscentia. Prima generat secundum, se-
cunda tertiam, & sic corrumpit homo. ¶ Itẽ diabolus vnanimis di-
spertit, & sic vincit. Matth. 12. Qui non colligit mecum, dispergit.
Item tortuose incedit, & ideo valde difficile est præcognoscere
quod tendit. Prou. 30. Tria sunt mihi difficilia, & quartum peni-
tus ignoro. Et vnũ illorum trium est via colubri super petram.
Gloss. Viam colubri vocat venenati hostis astutiam, quæ insi-
dari non desinit quos in petra fundatos esse conspicit. Item

diabolus quod delectabile est præponit, quod molestum supponit: primo quasi vngit, & postea pungit. Eccle. 9. Sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aues laqueo, sic homines capiuntur tempore malo, scilicet tempore tentationis. Pisces capiuntur esca hamo superposita. Item circa impugnationem diaboli, attendenda est impugnationum varietas; impugnandi continitas, impugnationis vniuersitas. Diabolus variis impugnationibus impugnat, vt quem non superat vna, superet alia: vt patet Mart. 4. in tentationibus domini. Continue etiam impugnat, vt quasi tactus victus homo succumbat. Greg. Diabolus assidua tentatione tentat, vt saltem tadio vincat. Dan. 3. Non cessabant ministris incendere fornacem. Vniuersalis etiam est eius impugnationis. Impugnat enim & diuites & pauperes, & iuuenes & senes vnde dicitur vt i sagena, quæ est rete tota aquam occupans. Ezech. 1. Totum in hamo subleuauit, & traxit illud in sagena iudicis in eodem. Expandit sagena sua, & semper interficere gentes non cessat. Et licet omnes impugnet, magis tamen eos qui ad Deum conuertuntur. Augu. in sermonibus: Quotidianis discimus temptamentis eos qui conuerti deliberant, tentari acrius à concupiscentia carnis, & videri grauius in operibus luti & lateris. Pharaonem egressi, Pharaonem effugere moliantur. Ideo accedenti ad seruitutem Dei dicitur Eccle. 2. Præpara animam tuam ad tentationem. Job 19. Obsederunt in gyro tabernaculum meum in Psalm. Circumdediderunt me sicut apes. Eccle. 9. Extruxit nationes per gyrum. Grego. de diabolo: Illos pulsare negligit, quos iure quieto possidere se sentit. Hiero. Appropinquate tentatio appropinquat & tentatio. Gregor. in Moral. Lucem reformationis umbra sequitur tentationis. Idem in eo. Post lucem tentatio sequitur, quia post illuminationem diuini numinis, tentationis umbra tamè augetur. In Psalm. Domine, quid multiplicati sunt qui tentant me: Sicut aliquis dum est captus in carcere vnicuique custodit vel duos, si verò euaserit, omnes eum insequuntur: sic quis captus est à diabolo, non tantum eum demones persequuntur, quam quum euasit. Vnde quidam eremita vidit vnum solum diabolum sedentem in porta ciuitatis, & vidit abbatiam in qua vnicuique monacho assistebat diabolus. Quum verò quereretur ab angustiore quare hoc esset. Respondit: quia in ciuitate illa omnes faciunt voluntate diaboli, sufficit ibi vnus diabolus: sed quia in hac abbatia omnes sint boni, necesse est vt vnicuique vnus assistat. Item magis impugnat diabolus eos qui præsumunt, quam ieros. 1. Reg. 31. Totum pondus prelij versum est in Saul. h.

impugna
vel statu
militi. Dia
vel impat
Deut. 8.
erat serpo
agax. Iero
tas vres l
littu est i
homine i
17. Nonne
Præcepit
caput son
diabolus
ho. Eccle. 4
apax. Qu
tationem
tum velle
hermens
domus. E
sua est
est in ma
quandoq
tum paup
bac. 1. Ipl
gerem, &
tentia co
ca vrente
culi eius
bi desau
diabolus
de sua &
videtur p
quam ei
illi vxor
ser hulce
benedic
netis in
iustitia
modis d
persuasi

impugnat etiam hominē secundum complexionem, vel mores, vel statum ipsius. Vnde in Psal. iuxta iter scandalum posuerunt mihi. Diabolus eos qui sunt in deserto paupertatis incitat ad irā vel impatientiam. Vnde tentatio eius talibus est ventus vrens. Deut. 8. dicitur de solitudine in qua fuerunt filij Israël, q̄ in ea erat serpens statu adurens, & scorpio, & dipsas, & nulla omnino aqua. Iere. 3. Vetus vres in vis quae sunt in deserto. Exo. 10. Vetus vres leuauit locustas. Et subditur: Et nihil omnino vres restitū est in terra. Locustae sunt motus superbiae, qui postquā in homine religioso inualuerint, nihil viride in eo remanet. Eze. 17. Nonne quum tetigerit eam ventus vrens siccabitur? Iona 4. Praecipit dominus vento calido & vrenti, & percussit sol super caput Ione, & aestuabat. His verō qui sunt in prosperitate, suadet diabolus pigritiam. Et talibus est rētatio diaboli vt vres aquilo. Ecl. 43. Frigidus vres aquilo flauit, & gelauit crystalus ab aqua. Quandoque verō diabolus Deo permittente hoc ad probationem & profectum amicorum suorum suscitāt, quasi ventum vehementē, vt videatur omnia cōcutere. Iob. 1. Ventus vehemens irruit à regione deserti & concussit quatuor angulos domus. Et Iona 1. Misit dominus ventum magnum in mare, & facta est tempestas magna. Et Mattha. 8. Motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus. ¶ Item diabolus quandoque impugnat aggerem comportando, vt quam bonorum pauperum procurat ditationem, vt sic mali efficiantur. Habac. 1. Ipse super omnem munitionem ridebit, cōportabit aggerem, & capiet eam. Ipse de potētibus triumphat adiutus potentia eorū contra ipsos, dum ea abutuntur, contra animas suas ea vrentes. Habac. 1. Ipse de regibus triumphabit, & tyranni ridiculi eius erunt. Tyranni sunt simia diaboli, dum in subditos sibi deserviunt, sicut & diabolus seruientes sibi torquet. ¶ Item diabolus immisericorditer impugnat, vt patet in Iob, cui abstulit sua & suos, afflixitq̄ ipsum in propria persona. Et si in aliquo videtur parcere, in eo intēdit impugnare: vt patet in vxore Iob, quam ei reliquit, per quam postea eum impugnavit. Vnde dixit illi vxor sua, quum ipse amississet & sua & suos, & percussus esset vulcere pessimo, Adhuc tu permanes in simplicitate tua? benedic Deo, & motere. Iob 2. Irrisio est: id est, si perseueraueris in benedictione tua, morieris. Ecclesi. 7. Iustus perit in iustitia sua. Malach. 3. Vanus est qui seruit Deo. Grego. Duobus modis diabolus impugnat homines, tribulatione vt frangat, persuasione vt molliat. Victus ergo de tribulatione recurrit ad

artem qua Adam vicit. Prou. 7. multos vulneratos deiecit. Dicitur de muliere. ¶ Item diabolus illos quos videt feruētes ad bonum, incirat ad hoc quod excedāt vt de alto possit eos precipitare, quod valde periculosum est. Bern. super Cant. Non habet callidus hostis machinamentū efficacius ad tollendū de corde dilectionē, quā si efficere possit vt in ea incautē & nō cū ratione ambuletur. Ephe. 5. Videte fratres quomodo cautē ambuletis. 1. Pet. 4. Nolite peregrinari in feruore qui ad tērationem vobis sit.

¶ De modo repugnandi diabolo.

Sequitur de modo repugnandi diabolo. ¶ Et notādum quod modus conuenientissimus repugnandi serpenti infernali, est contritio capitis eius. Quem modum docet dominus Genes. loquens ad serpentem de muliere, quæ figuram tenet ecclesie. Ipsa conteret caput tuū. Serpens caput præ cæteris membris estodit. Et nō est caput nequius super caput culubri. Eccl. 1. Alibi conari debet homo ad eius contritionē. Caput verò eius potest intelligi superbia, vel principiū tentationis, vel peccatū concupiscentie, antequam extrā exierit. Contritio capitis, scilicet superbia, multum valet ad repugnandū ei. Et hanc facit humilitas, quæ multum valet ad triumphandū de diabolo. Humilitas enim ad modum astuti luctatoris dū videtur se deicere, hostem facit occurrere. Ipsa est quæ euadit laqueos diaboli. Inde beatus Antonius retulit se vidisse omnes laqueos diaboli super terrā extētos. Et quum suspirās dixisset, Quis hos poterit trāsire? audivit vocem dicentem, Humilitas sola, o Antoni, pertransit. Humilitas gloriā victoriæ totam Deo attribuit, & propter hoc totum pondus prælij eidem imponit. Cuius enim est victoriæ gloria eiusdem est pugna. Humiles Deus iuvat, sicut ecōtrario superbis resistit. Iac. 3. & 1. Pet. 5. Ideo nō est mirum si ipsi triumphent. Humilitas Deum quodammodo vincit. Greg. in Moral. Quotidie tela tentationum eius accipimus: sed & nos contra illam iacula mittimus, si confessi tribulationibus humilia respondemus: Prouerb. 15. Responsio mollis frangit iram. ¶ Caput etiam serpentis est conterendum, quia in principio tentationis est resistendum. Quid. Principiis obsta, sero medicina paratur, Cum mala per longas conualuere moras. Greg. in Moralibus. Si tentationi in corde nascētū festinē non resistitur, hac eadē qua necitritur mora roboratur. In Psal. Beatus qui tepebit & allidet paruos suos ad petram. Diabolus quasi paruulus est in principio tentationis, vnde tūc facilius potest occidi. In morte primogenitorū liberati sunt filij Israël de seruitute Pharaonis. Exod. 11.

Primogenitorū liberati sunt filij Israël de seruitute Pharaonis. Exod. 11.

Primogenita Pharaonis infernalis sunt principia tentationum, quibus si viriliter resistatur, liberatur homo cito à diabolo. Itē caput serpentis conterendum est: quia peccatum destruendum est, quum in corde est, antequā extrā per locutionem vel operationem processerit. Si cogitatio mala cor intret, tum citò pugnandum est contra eam, & specialiter orando. Greg. in homil. Quanto grauiori tumultu cogitationū carnalium premimur: tanto orationi debemus insistere ardetius. Non simus eradicatores cogitationum, sed luctatores contra eas: vt dixit quidam senex de antiquis patribus, vt legitur in *Vitis patrum*. In eodē: Dixit quidam abbas; Si cogitationem non habes, spem non habes: quoniam si cogitationes habes, opera habes. In eodē: Interrogatus abbas Pastor de immundis cogitationibus: respondit, Numquid gloriabitur securis sine eo qui incidit in ipsa? Tu ergo non eis porrigas manus, & otiosæ erunt. Idem cuidam abbati: Sicut capsula plena vestibus si dimissa fuerit longo tēpore, putrefiunt vestes in ea: ita sunt & cogitationes in cordibus nostris, si nō fecerimus eas corporaliter tempore longo, exterminantur & putrefiunt. Idē ad abbātem Ioseph: Sicut si quis claudat serpentem vel scorpionem in vase & obturet illud, procedente tempore serpens moritur: ita malignæ cogitationes quæ studio demonum pullulāt, patientia eius cui immittitur paulatim deficiunt. In eodē: Quidā frater dixit abbati suo: Quare nō recedunt à me tērationes? & dixit ei senex, Quia vasa earundem passionū intra te sunt. Hæc vasa intelligi possunt ipsæ concupiscentiæ, secundum quas cogitationes in corde oriuntur: vbi enim amor, ibi oculus. Quidā frater interrogauit senem quendam, Quid faciam quia multæ cogitationes sollicitāt me, & nescio quomodo repugnem eis? Qui respondit, nō repugnes contra omnes, sed contra vnā quæ caput est aliarum. Contra immundas cogitationes valet confessio, quæ eas sanctis patribus manifestat. Vnde quidam seniorum cuidam impugnato à spiritu fornicationis dixit: Fili, ne abscondas cogitationes tuas: ita enim confusus immundus spiritus discedit à te. Nihil enim ita confundit, & allidit virtutē demonū, quomodo si quis secreta commendarum cogitationum reuelauerit sanctis ac beatissimis patribus. Specialiter expedit ne cogitationes iracundiæ ad verba procedant. Vnde quidā frater requisit abbatem Isaac, quare demones eū ita timerent: qui respondit, Ideo me timēt demones, quia ex quo factus sum monachus statim apud me ne iracundiæ mea extrā gerrur meum procederet. ¶ Item notandū quod

ad repugnandum diabolo multū valet sapientia, cum ipse astra
 tia maximè impugnet. Vnde dominus diabolum tentantem cō
 paucis verbis sacre scripturæ confusum repulit. Matt. & Luc. 4.
 Sapient. 5. Melior est sapientia quàm vires. Eiusdem 8. Sapientia
 non vincit malitia. Ecclesi. 9. Melior est sapientia, quàm
 arma bellica. Esa. 11. Non occident, & non nocebunt in vniuerso
 monte sancto meo: quia repleta est terra scientia domini. Eius
 principium est tentationum difficilium: ideo multum necessa
 ria est sapientia militi Christi, vt ab errore caueat. 1. Io. 4. Nō
 te omni spiritui credere: sed probate spiritus si ex Deo sint. Ad
 repugnandum diabolo multum valet fides. Ephes. vlt. In omni
 bus sumentes scutum fidei. Et 1. Petr. 5. Cui resistite fortes in fi
 de. Fides ostendit militibus Christi sanguinē eius, vt sic in pro
 lio exacuatur & vincant. 1. Machab. 6. Elephantiis ostendit
 sanguinem vtriusque & mori, ad acuum eos in pralium Apoc.
 Ipsi vicerunt eum propter sanguinem agni. Fides etiā eis con
 dit penam paratam si vincti fuerint. Greg. in Mora. Solent
 uigilandum est, vt cum culpa blandiri inchoat, ad quantum in
 stitutum mens trahatur agnoscat. Item ostendit eis coronam
 paratam si vicerint. Apoc. 2. Vincenti dabo edere de ligno vitæ.
 In eodem: Vincenti dabo manna absconditum. Item ad tri
 phandum de diabolo multū valet fiducia de Deo. Exo. 14. Do
 minus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis. Numc. 14. Do
 minus nobiscum est, nolite timere. 2. Paralip. 20. Non est vestra
 pugna, sed Dei. In eodem: Tantummodo confidenter stare, &
 videbitis auxiliū domini super vos. Esa. 41. Ne timeas, quia ego
 tecum sum. Et 43. simile Iere. 20. Dominus mecum est tanquam
 bellator fortis: idcirco qui persequuntur me cadent, & in
 erunt. Rom. 8. Si Deus pro nobis, quis contra nos? Ad repugnandum
 etiam diabolo multū valet oratio. Matthe. 27. Vigilate &
 orate, ne intretis in tentationem. Ad idem etiam multum valet
 misericordia. 2. Petr. 2. Nouit Deus pios de tentatione eripere.
 Et super illud Psal. Misericordia mea & refugium meum, dicit
 Gl. De nulla re ita vincitur inimicus diabolus, sicut de misericordi
 a. Eccle. 29. dicitur de elemosyna: Super scutum & super
 lanceā potētis pugnabit pro te aduersus inimicū tuū. Homines
 etiā incōpatientes & indignantes peccatoribus permittit Deus
 contruere in peccatum. Item ad superandum diabolum, multum
 valet timor domini. Eccl. 32. In tentatione Deus timētē se libe
 rat, & liberabit à malis. In Vita parisi abbas Amō dixit con
 fratri interroganti ab eo aliquem sermonē: Vade, & fac

lem cog
 cere. Illi
 veniet, &
 monach
 modo ab
 dere ra
 Timor
 Ecc. 7. Q
 homine
 pit lonā
 timor D
 minē iu
 fueris ad
 mala. 1. C
 abstiner
 as eorū
 41. Hali
 eius rei
 & ad ve
 quis à di
 qui volū
 temporal
 eius amb
 tationem
 Item ad
 lre locū
 lē ad h
 praliū c
 est latic
 demon
 diufter
 molesti
 sugiend
 uant. Io
 stibus s
 est host
 far eed
 occidi:
 quz per
 amittes
 quia m

lem cogitationem tuam, qualem faciunt iniqui qui sunt in carcere. Illi enim interrogant homines, vbi est iudex, & quando veniet, & in ipsa expectatione pœnatum suarum plorant. Sic & monachus debet animam suam obiurgare, dicens: Vt mihi, quo modo astare habeo ante tribunal Christi, & actum meorum reddere rationem? Si sic semper meditatus fueris, poteris saluus esse. Timor Dei negligentiam expellit, quæ multos facit corrumpere. Ecc. 7. Qui timer Deum, nihil negligit. Timor Dei etiã sollicitum hominem reddit, & quasi paratum ad prælium. 1. Mach. 12. Præcepit Ionathas suis vigilare & esse in armis paratos ad pugnam. Item timor Dei offensam cauet: quod multum valet ad hoc, quod Deus hominem inuenit, & sic de hoste triumphet. Deut. 23. Quando egressus fueris aduersus hostes tuos ad pugnam, custodies te ab omni re mala. 1. Cor. 9. Omnis qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet. Item timor occasiones peccandi cauet, vt est familiaritas eorum, qui mala suggerunt, qui sunt quasi halitus diaboli. Iob 41. Halitus eius prunas ardere facit. Item occasio mali est aspectus rei delectabilis. Gene. 3. Vidit mulier lignum quod esset bonum, & ad vescendum suauē &c. 9. Amor etiam mundi occasio est, vt quis à diabolo superetur. Non est mirum, si à diabolo capitur qui voluntarie pedes suos in rete eius mittit. Retia diaboli sunt temporalia ista. Iob 28. Immisit in rete pedes suos, & in maculis eius ambulat. Sap. 14. Creatura Dei factus sunt in odiū, & in temptationem anime hominum, & mulpulam pedibus insipientium. Item ad superandum diabolum multum valet constantia. Eph. 3. Nolite locum dare diabolo. Iac. 4. Resistite diabolo, & fugiet à vobis. Item ad hoc valet spiritualis letitia. 1. Mach. 3. Præliabatur Israël pœlium cum letitia. Antonius: Vnica ratio vincendi inimicum, est letitia spiritualis. 1. Reg. 4. dicunt Philistini figuram tenentes demonum, Vae nobis: non enim fuit tanta exultatio heri & nudius tertius. Et notandum, quod quandoque diabolus nos impugnat molestius, quandoque deliciis. Cum impugnat molestius, non est fugiendum. Bonæ enim sunt & viles, & fugientes magis grauant. Iosue 7. Mi domine Deus, quid dicam videns Israël hominibus suis terga vertentem? Sen. Quemadmodum perniciosior est hostis fugientibus: sic omne fortuitum inmodum magis iactat cedere & aduerso. Sallostius: Fugientes sepius videas capi aut occidi: Fortissimum quæque rursissimum. Bern. in epistolis: Sola causa qua perdere possis victoriam, fuga est. Fugiendo poteris illam amittere, moriendo non potes: & heatus supergnans moriaris, quia mortuus mox coronaberis. Vae autem tibi, si declinando.

pugnam perdis & victoriam simul & coronam. Idem in epistolis: O vere tuta pro Christo & cū Christo pugna, in qua nec vulneratus, nec prostratus, nec cōculcatus, nec millies si fieri possit occisus fraudaberis à victoria, tantum ne fugias. Idem: Libenter insequitur aduersarius fugientem, quàm sustineat repugnantem. ¶ Impugnatio verò, quæ fit deliciis, vincitur fugiendo. 1. Cor. 6. Fugite fornicationem. Impugnatio per molestias vincitur patiēdo. Illa quæ fit per delicias, percutiēdo virgā disciplinæ. Pro. 23. Si percusseris eum virgā, non morietur. Senec. in epistolis: Vir bon⁹ quicquid ei acciderit, a quo animo sustinebit. Scit enim hoc accidisse lege diuina, ex qua vniuersa procedūt. Mō Voluptates inter res vilissimas præcipuè extirpa, quæ latronum morē in hoc nos amplectuntur vt strangulent. ¶ Et notandum quòd quum habeamus bellum cōtra astutiores & fortiores nobis, necessarium est nobis adiutorium. Et enūmerantur octo adiutoria. Primū est, cælestis doctrina. In Psal. Benedictus dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium. Pro. 4. Vir doctus robustus & validus. Sap. 8. Per sapientiam in multitudine bonus videbor, & in bello fortis. Secundum est, diuina confortatio, quæ multum valet ad fortitudinē, & ad hoc, quòd aliquis vincat: sicut disconfortatio multum facit ad hoc, quòd aliquis vincatur. Daniel. 10. Corroborare, & confortare. Ios. 1. Confortare, & esto robustus. Tertium est, refranatio hostium, ne tantum nos impugnent quantū vellent: vt patet in Iob, quòd sathan non poterat ad voluntatem suam impugnare donec a Deo fuit ei hoc concessum. 1. Cor. 10. Fidelis est Deus qui non permittet vos tentari supra id quod protestis. Quartū est, mira Dei protectio, quæ promittitur Esaia 53. Quum transieris per aquam, tecum ero, & flumina non operient te. Sic protecti sunt tres pueri in fornace Babylonica, Dan. 3. Quintum est, miræ hostium impugnatio. Exo. 14. Fugiamus Israël: Deus enim pugnat pro eis contra nos. Sextum est, miræ virtutis collatio, vt Moyh, Exod. 34. & Eliaz 4. Reg. 19. data est virtus ieiunandi 40. diebus: sicut miræ virtus corporalis data fuit Sampsoni. Septimū est, armatura mirabilis, quæ habenti nihil nocere possit: Quæ armatura est patientia quæ data fuit beato Vincētio & Laurentio. Octauum est, angelorum custodia, quam vocat dominus lepem. Esa. 5. Auferam lepem eius, & erit in direptionem. Angeli sancti daemones compescunt. Tob. 8. Raphaël religauit daemnum in deserto. & 4. Reg. 6. dixit Eliseus ad ministrum suum: Noli timere, plures enim nobiscum sunt, quàm cum illis.

Consequenter ponenda sunt alie diuisiones pertinentes ad patientiam. Et sumitur diuisio prima secundum ea à quibus patimur. Quaedam enim patimur ab extraneis: quedam vero à nostris, tamen inimicis. Quaedam vero ab amicis, quæ molestius sustinemus. Psal. Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissém etique. Alia sumitur secundum ea quæ patimur, quæ sunt contumelie verborum, molestie corporum, & damna rerum. Contumelie verborum patienter toleranda sunt. Sunt enim velut aurum & argentum quibus ditamur. ad Heb. 11. Maiores diuitias estimans thesauro Ægyptiorum improprium Christi. Ad contumelias debet homo se habere vt surdus. In Psal. Ego autem tanquam surdus non audiebam, & sicut mutus &c. Debet etiam homo immobilis permanere. 2. Reg. 14. Sicut angelus Dei, sic est dominus meus rex, vt nec benedictione vel maledictione moueatur. Ille qui maledicit, reputandus est vt nuntius à Deo missus, vt scilicet abstergat maculas eius cui maledicit. Grego. Maledico dominus linguas detractorum in electos laxat, vt si quid in eis elationis surrexerit, lingua detractoris tradat. Multum respicit Deus malos, quando de lingua eorum facit absterfatum sordium bonis. Prouer. 11. Qui stultus est, seruiet sapienti. 2. Reg. 16. Dixit Dauid quum Semei ei malediceret: Dimitte eum vt maledicat iuxta præceptum domini, si forte respiciat dominus afflictionem meam, & reddat mihi bonum pro maledictione hac hodierna. Et dicit gloss. Grego. Qui verbum contumelie pressus virtutem patientie seruare non sufficit, factum Dauid ad memoriã reuocet: quæ quum Semei conuictis vigeret, & armati proceres vlcisci contenderent, ait: Quid mihi & vobis filij Sauræ &c. dimitte eum vt maledicat &c. Quibus verbis indicat, quod pro peccato Bersabeæ insurgentem contra se filium fugiens, reduxit ad animam malum quod fecit: & contumeliosa verba, non tam conuicta quam adiutoria esse credidit, quibus se purgari sibi que misereri posse iudicauit. Tunc enim illata contumelia bene toleramus, quum in secreto mentis ad mala perpetrata recurramus. Leue quippe videbitur, quod iniuria percuteamur, dum respicimus, quod peius meruimus: sicque fit vt contumelias gratia magis quam ira debeatur, quarum interuentu Deo iudice pena grauior declinatur. Dicenti verba contumelie copati debemus quasi insano verba extranea loquenti. Senecc. Dicis, maledice te loquuntur: moueret si hoc iudicio facerent, nunc morbo faciunt. Hieron. Apud Christianos non est miser qui pati-

rur contumeliam, sed qui facit: beatū debet se reputare cui ma-
 li maledicunt. *Matt. 5.* Beati estis quum maledixerint vobis ho-
 mines. *1. Petr. 4.* Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis.
 Exemplum huius patientiæ habemus in Christo, *Esa. 53.* Sicut
 ovis ad occisionem ducetur, & sicut agnus coram tondente
 obmutescet, & non aperiet os suum. *Matth. 27.* Quum accu-
 retur à principibus sacerdotū, nihil respondit. De patientiā
 molestiam corporum habetur *Matt. 5.* Si quis percusserit te in
 dexteram maxillam tuam, præbe ei & alterā. De patientiā ad in-
 iuriam, habetur ibidem: Qui vult contendere tecum in iuri-
 cio, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & palliū. De hac pacien-
 tia commendat quosdam Apostolus ad *Hebræos 10.* Raptim
 bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes non
 habere meliorem & manentem substantiam. ¶ Alia diuisio fit
 tur secundum causas propter quas patimur. Quandoque enim
 quis patitur ex culpa sua. In quo casu magis patienter sustinet.
 Quandoque verò sine culpa sua: & tunc magis moleste sustinet.
 dicens: Si meruissem, non sustinerem moleste: nunc vero non
 est mirum, si moleste sustineam, quum hoc non meruerim. Cu-
 dicendum est, quod ipse secundum hoc potius vult esse simili-
 tronibus quàm sanctis. Latrones enim propter culpam suspi-
 riuntur ea quæ sustinent: sancti verò sine culpa. *1. Petr. 2.* Hæc est
 gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias propter
 iniustitiam. In eodem: Quæ est gratia, si peccantes, & colaphum
 suffertis? Sed si bene facientes patienter suffertis, hæc gratia est
 apud Deum. Eiusdem 3. Si quid patimini propter iustitiam, bene.
 In eodem: Melius est benefacientes, si velit voluntas Dei, pati
 quàm malefacientes. Eiusdem 4. Nemo vestrum patiatur, quod ho-
 micida, aut fur, aut maledicus, aut alterorum appetitor: si
 rem ut Christianus, non erubescat. ¶ Alia diuisio patientiæ est
 talis. Est patientia culpe, & est patientia nature & consuetudinis
 longæ & gratia. Prima triplex est. Quædam est remissionis
 quæ quis sustinet non sustinenda, ut scilicet se redigi in seruitutem
 diaboli. *1. ad Cor. 11.* Sustinetis si quis vos in seruitute redigit.
Prou. 12. Manus quæ remissa est, tributis seruiet. Hæc patientia
 est quasi asinina. Asinus non discerit quid sibi imponatur, ut
 aurum vel lucrum. Alia est seruilis timoris: ut quum aliquis timet
 disciplinam, vel quia erubescit exire de claustris, sustinet ad
 ritatem religionis, & non amore Dei. Et talis patientia solet
 cum murmure propter defectum vocationis gratiæ, sicut
 murmurat si vincta non fuerit. *Ecc. 31.* Præcordia facit quasi

cutrus. ¶ Tertia est paciētia hypocritarū, figurata impatiētia
 laronis mali, q̄ cū Dño passus est. Paciētia verò natura est quā
 habet aliq̄s ex streuitate naturali, vt sunt multi milites: q̄ licet
 nō habeāt charitatē, tamē prius sustinerēt mortē, quā fidē nega-
 rēt paciētia naturali. Paciētia laboris inuenit Alexāder exercitiū
 suū quā eū probaret, ducens illū sub torrida zona per dicitā sine
 potu, vsq̄e ad fluuiū quēdā. De paciētia cōsuetudinis lōgā dixit
 quidā: Quod male fers, assuesce, feres. Tullius: Optima forma
 eligēdā est viuēdi, quā incundā reddet assuetudo. ¶ Paciētia ve-
 rō gratiæ triplex est: Quēdam est incipientiū: quēdam proficien-
 tium: & quēdam perfectorum. Incipientium est sustinere mala
 que eis inferuntur patienter. Proficientium verò est sustinere
 ea non solum patienter: sed etiam latentē. Perfectorum verò
 non solum libenter, sed etiam latentē. Hos tres gradus paciē-
 tiæ possumus agnoscere in Paulo. Primus habetur 2. ad Cor. 4.
 Tribulationem patimur, sed nō angustiamur, scilicet per impa-
 tētiā. Secundus eiusdem 12. Ego libentissimē impendam, &
 superimpendam ego ipse pro animabus vestris Tertius ad Gal.
 6. Mihi absit gloriari nisi in cruce Domini nōstri Iesu Christi.
 Et notandum quòd qui habet perfectam paciētiā cū ma-
 la ei inferuntur, latatur: inferenti compatitur, & beneficium
 largitur, & Deo regratiatur. De primo habes Act. 5. ibāt aposto-
 li gaudentes, &c. 1. Pet. 3. Communicantes Christi passionibus
 gaudere. De secundo 2. Pet. 1. In paciētia pietatem. Greg. in ho-
 mil. Paciētia vera est, quæ & ipsum amat quem portat. Nā to-
 lerare & odisse, nō est virtus māfuetudinis, sed velamē furoris.
 De tertio Luc. 6. Benedicite maledicentibus &c. 1. ad Cor. 4. Ma-
 ledicimur & benedicimus, blasphemamur & obsecramus. De
 quarto exēplū habemus in Tob. c. 2. q̄ immobilis in Dei timo-
 re permāsit: gratias agens Deo omnibus diebus vite sue. Et bea-
 tus Laurentius: Gratias ago tibi Domine Iesu, quia hostia tua ef-
 fici merui. Qui ad ignē tribulationis Deo gratias agunt, similes
 sunt altilibus, quæ cū ad ignē assantur, pinguedine sua se su-
 perfundūt. Et sicut pinguedo assata gratioris est saporis quā
 elix: sic gratiarū actio gratior est Deo quando personat in his
 q̄ sunt in tribulatione, q̄ si personat in his q̄ sunt in prosperitate.

De constantia. PARS VII.

Constantia est stabilitas animi firma, & in proposito perse-
 uerans. Et notandum quòd est cōstantia generalis, quæ at-
 tenditur in perseuerātia propositi, quæ omnem virtutē circuit:
 & est cōstantia specialis, quæ attenditur circa res terribiles, & ad
 sustin

sustinendum difficiles, quæ lædunt naturam. Et hæc constantia
 pertinet ad fortitudinem. Item notandum, quod constantia est
 seruare medium inter mutabilitatem seu leuitatem & pertinaciam,
 quorum vtrunque reprehensibile est. 2. ad Cor. 1. Numquam
 leuitate vsus sum? Num. 19. legitur de filiis Israel, quod ad im-
 perium domini proficiscebantur, & ad imperium eius figebant
 tabernaculum. Sic à proposito recedendum est, quum creditur
 Deo displicere, & in eo perseuerandum est, quum creditur
 placere. ¶ Item notandum, quod sex videntur pertinere ad con-
 stantiam. ¶ Primum est, stabilitas intellectus quæ variatur
 eundem diuersas species cognitionum. Quadam enim stabili-
 tas est in his quæ sunt fidei. Ad quam monemur 1. ad Cor. 13.
 Vigilare, & stare in fide. ad Eph. 4. Non simus paruuli fluctuan-
 tes, & circumferamur omni vento doctrinæ. Tobia 2. Vitam
 illam expectamus, quæ Deus daturus est his qui fidem suam
 quam mutant ab illo. ¶ Secundum est, grauitas seu æquanti-
 tas in vtraque fortuna. Tullius: Præclara est æqualitas in omni
 vita, idemq; semper vultus, eademq; frons, vt de Socrate au-
 dipimus. Econtrario cor stultorum dissimile erit. Prouer. 17. Cer-
 tium est, stabilitas circa ea quæ desiderantur. Sen. in epist. 104.
 omnia hæc cura, vt constes tibi. Quoties experiri voles an-
 tiquid actū sit, observa an eadē velis quæ heri. Mutatio volun-
 tatis indicat animū mutare atq; alibi apparere prout tulit ventus.
 Nō vagatur quod fixum atque fundatū est. Quidam adeo sunt
 incōstantes, vt constantia eorū hæc esse dicatur, scilicet esse in-
 stabiles. Poëta: Quod petiit, spernit: repetit quod nuper omisit.
 Item: Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis. ¶ Quartum est,
 stabilitas loci, quæ multum facit ad stabilitatem animi. Berna-
 ad fratres de monte Dei: Impossibile est, hominē fideliter fige-
 re in vno animum suum, qui non prius alicui loco perseueranter
 affixerit corpus suum. Nam qui ægritudine animi migrando de
 loco ad locum effugere nititur: sic est sicut qui fugit vmbra
 poris sui, seipsum fugit, seipsum circūfert, locū mutat nō an-
 imū, eūdē vbiq; se inuenit: nisi quod deteriore ipsa facit mobili-
 tas: sicut lædere solet agrū qui circumferendo concutit. Seneca
 epistol. 104. Animū debes murare, non cælum. Quid miraris, nisi
 tibi peregrinationes prodesse, cum te circumferas? Premis te e-
 dem causa quæ expulit. Onus animi tui deponendū est. Nō an-
 tē vllus tibi placebit locus. Vadis huc atque illuc, vt excutatur
 infidēs pōdus, quod ipsa iactatione incōmodius fit, sicut in nauis
 omnia inmotā minus vrgent, inæqualiter conuoluta circum-
 eant.

e constantia
 constantia est
 & pertinacia
 .1. Numquid
 quod ad
 us figebat
 am crederet
 credere
 ere ad
 variatur
 nira stabili
 ad Cor. 11.
 ali fluitans
 .2. Vitam
 suam
 aquantibus
 tas in omni
 ocitate acci
 ner. 11. Sic
 epist. de
 uoles anali
 tio volunta
 ulit venia
 n adeo sunt
 icet esse in
 per omnia
 quartum est
 nimi Betra
 delictor fige
 et severitate
 gando de
 vmbra
 tat no
 acit mobil
 tit. Senec
 iratis
 emite se
 est. No
 t excutit
 cut in
 lura citat
 eam

eam partem in qua incubuerunt demergunt. Motu ipso nocet
 tibi. Aegrum enim concutis. At cum istud exemeris malum, runc
 omnis mutatio loci iucunda est. Magis quis venerit, quam quod
 interest. Idem: Primum argumentum compositae mentis existimo,
 posse consistere, & secum morari, lapis quadratus stabilis est:
 sic homo bene ordinatus est stabilis. Et e contrario male or
 dinatus, instabilis: Poeta: Romae Tybur amo, vetosus Tybure
 Romam, In culpa est animus qui se non effugit unquam. Caelum
 non animum mutant qui trans mare currunt. Seneca: Non con
 tulescit planta quae saepe transfertur. Ad loci stabilitatem mul
 tum monet scriptura. Eccl. 10. Si spiritus potestatem habentis
 super te ascenderit, locum tuum ne dimiseris. Eccl. 11. Confide
 in Deo, & mane in loco tuo. Facile enim est in oculis Dei subito
 honestare pauperem. Luc. 9. In quamcunque domum intraveris
 ibi manete, & inde ne exeatis. Eiusdem 10. Nolite transire de
 domo in domum 1. ad Cor. 15. Fratres stabiles estote & immo
 biles. 1. ad Thess. 4. Rogamus vos fratres ut operam detis ut quie
 scitis. 2. ad Thess. 3. Scitis quemadmodum oporteat imitari nos:
 in quiete non inquieti fuimus inter vos. Instabilitatem reprehen
 dit Paulus in quibusdam mulieribus. 1. ad Tim. 5. Otiose, inquit,
 discunt circuire domos &c. Instabilitas quantum ad locum Deo
 displicet: domini vero est damnosa & periculosa. Iere. 14. Dile
 xit mouere pedes suos: & non quieuit, & Domino non placuit.
 Proverb. 27. Sicut avis transmigrans de nido suo: sic vir qui re
 linquit locum suum. Sicut avis transmigrans de nido suo dam
 nificatur in pullis suis, & homo locum suum relinquens in bonis
 suis. Dina egressa ut videret mulieres regionis illius, corrupta
 fuit. Gen. 33. Et Semel egrediens de Ierusalem fuit occisus. 3. Reg.
 2. Quintum est, firmitas contra ventos, tentationum. De qua com
 mendatur Ioannes Matthaei 11. & Lucae 7. Quid existis in deser
 tum videre? Arundinem vento agitatum? In Psalm. Non sic
 impij, non sic: sed tanquam puluis &c. Ecclesiast. 5. Non ventiles
 estis in omnem ventum. ¶ Sextum est, stabilitas in occupatione seu
 operatione. Sen. Melius est ut proposita custodias, quam ut ho
 nestas proponas. ¶ Item notandum quod constantia seu stabi
 litas est valde admirabilis in statu praesentis vitae, quae ita in
 stabili est. Iob 14. Nunquam in eodem statu permanet. Difficile est
 folium arboris stabile esse, dum statu venti percuitur. Gregor. in
 Moralib. Humana anima quot tentationes patitur, quasi tot fla
 tibus mouetur. Idem in eodem: Qui arbor fuit in conditione, fo
 lium a semetipso factus est in tentatione; sed post stipula appare
 bit

bit in deiectione. Stabilitas etiam quædam imago est æternitatis. Ipsa ponit hominem quasi in statu angelico. 2. Reg. 14. Sic et Dominus meus rex sicut angelus Dei, ut nec benedictione nec maledictione moueatur. Item notandum quod sex videntur facere ad instabilitatem. ¶ Primum est stulticia. Eccl. 27. Stulticia ut luna mutatur. Seneca in epist. Quid est sapientia? Semper velle atque nolle. Nō potest cuiquam semper idem piacere et rectum. Nesciunt homines quid velint: variatur quotidie iudiciū, ac plerisque agitur vita per lusum. Idē: Quid colluctatur animo nostro, nec permittit nos quicquā velle? Nihil liberumolumus, nihil semper. Stulticia est, cui nihil cōstat, nihil diu placet. ¶ Secundū est peccatū. Gen. 4. dictū est Cain post homicidium Vagus & profugus eris super terrā. In codē: Ecce eiicis me hodie à facie tua, & ero vagus & profugus in terra. Esa. 57. Corinpij quasi mare feruens, quod quiescere non potest. Thren. Ierusalem peccauit Ierusalē: propterea instabilis facta est. Iob 11. Iniquitatem quæ est in manu tua abstuleris à te, tunc latere poteris faciem tuam absque macula, & eris stabilis. In Psal. 138. dabis in æternum fluctuationem iusto. ¶ Tertium est impatientia. Boët. in li. Consolationum: Quis est ille tam felix, qui non dederit impatientiæ manus, statum suum mutare non optat. Quartum defectus timoris. Timor animum stabilem reddit, sicut lapides superpositi asseribus eos custodiunt ne à vento moueantur, vel sicut anchora nauem stare facit. Eccl. 25. Timor Domini super omnia se superposuit. Greg. Anchora mentis pōditur timoris. ¶ Quintum est defectus dilectionis boni. Amor boni animum stabilem reddit, sicut radix profunda arborē. Eccl. 4. Qui implantatus est, abundabit nequitia. Senec. Non vagatur quod fixum atque fundatum est. ¶ Sextū est duplicitas animi. Iac. 1. Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis. Vir duplex est animo, qui vult hic gaudere cum mundo, & in futuro cum Domino. Hier. Deceptus es charissime, si & hic vis gaudere cum seculo, & postea regnare cum Christo. Et notandum quod homo instabilis, quasi lunaticus est. Matt. 17. Domino miserere filio meo, quia lunaticus est. Et est similis homini erranti, quandoque vadit huc, quandoque illuc. Cano. 1. Iuda: Sydera errantia quibus caligo tenebrarum reseruata est in æternum. Secundum glo. Sydera errantia, sunt apostate.

De perseverantia. PARS VIII.

Breviter hic agitur de perseverantia, quia aliqua de ea dicitur in tractatu de acedia, ca. de vitio Imperseuerantiæ, & in

tate post Constantiã. Est enim Perseuerãtia, permanẽtia, sicut &
 cõstãtia: vnde cõmunicat cõ cõstãtia. Sed in hoc differt: quia cõ
 stãtia est permanẽtia in proposito: perseuerãtia verò permanẽ
 tia in bono, siue continuãtio boni. Cõstãtia cauet leuem trãsitũ
 a proposito vno in aliud: perseuerãtia vt verò cauet disconti
 nuãtionẽ vel imperfectionẽ seu defectum debiti finis. Et descri
 bitur sic perseuerãtia magistraliter: Perseuerãtia est permanẽ
 tia in bono, diurna vel finalis. Tull. verò in 1. Rhetoric. sic eã
 describit: Perseuerãtia est in ratione bene considerata, stabilis
 & perpetua permanẽtio. Et norandum quòd est perseuerãtia ge
 neralis & specialis. Generalis attenditur in cõtinuãtione boni,
 & cõsequit omnem virtutem. Specialis verò attenditur circa ter
 minã & difficilia, ad sustinendũ quæ lædant naturã, quæ perti
 net ad fortitudinem, ad quam monemur Hæbreõrum. 12. In di
 sciplina vero, inquit, perseuerate. Item norandum, quòd quedã
 est perseuerãtia finalis, quedã est non finalis. Nõ finalis est, quã
 do aliquis lógo tẽpore perseuerat in bono, tamen postea cadit
 per mortale. Finalis verò perseuerãtia dupliciter dicitur. Vel
 finalis proposito, vel finalis actu. Finalis verò proposito fit fina
 lis actu, in his quæ permanent in bono. De perseuerãtia fina
 lis actu, dicit Augustinus quòd multi eam habere possunt, nul
 lus amittere: incipit enim esse finalis actu in termino vitæ. Et
 norandum quòd perseuerãtia regulariter datur homini per bo
 na merita. Vnde gloss. super illud Psal. Retribuet mihi secundũ
 iustitiam meã, dicit, Pro fide, & spe, & aliis bonis operibus red
 det Deus perseuerãtiam. Ideo autẽ dictum est regulariter: quia
 virtutes communiter primo dantur in aliqua quãtitate, secun
 do per bona opera merentur augeri, tandẽ perfici: tamẽ alicui,
 vt Christo, datae sunt virtutes in statu perfectionis, quæ neque
 augẽtur nec intendũtur. ¶ Ad cõmendationẽ perseuerãtiæ, Pri
 mo valere potest frequens admonitio quam scriptura facit ad
 perseuerandum. Iud. 18. Nolite negligere, nolite cessare. 1. Cor.
 7. Vnusquisque sicut vocauit Deus, ita ambulet. In eodẽ Vnus
 quisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Eiusdẽ
 3. Sic currite vt cõprehendatis. Gal. 5. Stare, & nolite iugo iterũ
 seruitutis contineri. 1. Io. 2. Vnctionem quam accepistis à Deo,
 maneat in vobis. Apocal. 2. Id quod habetis, tenere donec ve
 niat. ¶ Secundo promissio quæ fit perseuerantibus. Apocal. 2.
 Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Ro
 ma. 2. Vide in te bonitatem Dei, si perseueraueris in bonitate.
 Math. 10. & 24. Qui perseuerauerit vsque in finem, saluus erit.

Bern.

Bernard. in epistolis: Scias diabolum soli semper perseverantia insidiari, quam solam virtutum novit coronari. Idem in eodem. Studete perseverantia, quae sola coronatur. ¶ Tertia comminatio quae fit non perseverantibus, scilicet ablatio coronae. Apoc. Tene quod habes, & nemo accipiat coronam tuam. ¶ Quarto exempla. Primo exempla Dei. Genes. 2. Complevit Deus die primo opus suum quod fecerat. Deuteron. 33. Dei perfecta sunt opera. Secundo exemplum Christi hominis. Ioan. 17. Opus consummaui, quod dedisti mihi ut faciam. Tertio exempla sanctorum. Iob 27. Iustificationem meam quam cepi tenere, non deferam. 2. Timo. 4. Bonum certamen certavi, cursum consummaui. Act. 20. Non facio animam meam pretiosiores quam modum modo consummam cursum meum. ¶ Quinto commendabilis est perseverantia à suo effectu multiplici. Primus est quod à Deo impetrat quod vult. Lucę 11. Si perseveraverit peccator, etsi non dabit ei eod quod amicus eius sit: propter improbitatem tamen eius surget, & dabit ei quod quorquor habet necessarios. Eiusdem 17. de iudice iniquo, qui licet Deum non timeat, nec homines reuereretur: tamen fecit quod vidua voluit propter eius improbitatem. Mat. 16. Misereor turbae, quia iam duo perseverat mecum. Gre. Quæsit Maria Magdalena puerum, & minime inuenit: perseveravit ut quæreret, unde contigit inueniret. Idem: Sic quippe quod poposcerat obtinere Anna parvulum, quia se post lachrymas in eodem mentis rigore servavit. Tobia 3. Sara in oratione persistens, & cum lachrymis Deum deprecans, exaudita est. Et Apostoli perseverantes in oratione Spiritum sanctum acceperunt. Act. 1. Hi omnes erant unanimiter in oratione perseverantes &c. ¶ Secundus est, quod perseverantia bona acquisita custodit, sicut imperseverantia destruit. Proverb. 19. Qui mollis est & dissolutus, frater est operam dissipantis. August. Perseverantia magnum donum Dei est, quod dona cetera conservantur. ¶ Tertius est, quod difficilia & aspera, facilia & suavia facit. Bernard. in epistolis: Subito procedit de umbra ad solē, de otio ad laborē, graue cernitur omne quod incipit: sed postquam ab his dissuescere, & ad illa se paulatim assuescere coeperit, usus tollit difficultatem, inuenitque facile esse quod impossibile ante putavit. ¶ Quartus est, quod nihil imperfectum relinquit. Senec. Non despero iam durato: nihil est quod non impugnet pertinax opera ei intenta ac diligens cura. Videmus debiles mulieres senilis ætatis, perseverando peregrinationes longas perficere. Item videmus nauigram contrariis

operando, ex modica nuce additione imperceptibili magnam ardorem efficere: & aquã quã adeò mollis est, lapidem adeò durum perseverãti percussione excauare. ¶ Quintus est, quòd perseverãtia virtutem operanti ministrat. Sen. Perseuerandũ est, & assiduo labore robur addendum est. ¶ Sextus, quòd meretur apprehendere præmium. 1. ad Cor. 9. Vnus accipit brauium, scilicet perseverans. Bern. Perseuerantia est singularis filia summi regis, virtutum finis & consummatio. Chry. Tolle perseverantiam, nec obsequium mercedẽ habet, nec beneficiũ gratias, nec laudem fortitudo. Deniq; non qui inceperit, sed qui perseverauerit, saluus erit. Idẽ: Incipere multorum est, finire paucorum: semper in principio delectatio est, in fine probatio. Idẽ: Afluere multum in initio seruẽres esse, in fine remitti & dissolui: quã utilitas est seminum florentiũ, & postea tabescentium? Greg. in Moral. In casum bonum agitur, si ante terminũ vitæ deseratur: quia etiã frustra velociter currit qui priusquam ad metas veniat desit. & sup illud Matt. 10. Qui perseverauerit &c. dicit gl. Nõ cepisse vel fecisse, virtutis est: sed perficere. Vnde cauda hostiæ dicitur offerri Leui. 3. Ornatus virtutũ, est vestis vsq; ad talos, si perseverantia fuerit. Sine ea vestis est inhonestẽ decurrata. Vltimũ dies perseverantis plus videtur ei valere, quã quicunque præcesserit. Si enim illa die defecisset, præcedentia perdidisset.

De Magnanimitate. PARS IX.

Magnanimitas quãdoq; sumitur pro fortitudine. Et attenditur non solũ in aggrediendo terribilia, sed etiam in sustinendo. Et pertinet ad eam nõ solum aggressio arduorum, sed etiam processus & consummatio eorum. Senec. in lib. de quatuor virtutibus: Magnanimitas, quã & fortitudo dicitur, si insit animo tuo, cum magna fiducia viues. Quandoque magnanimitas dicitur terribilium spontanea & rationabilis aggressio: sic accipitur à Macrobio. ¶ Itẽ notandũ quòd homo magnanimus terribilia seu difficilia aggreditur propter cõmunem utilitatẽ, vel propter honestatem, non propter cupiditatẽ vel glorię vanitatẽ: nõ enim decet vt cupiditate vincatur, qui metu nõ frãgitur. Tullius: Nihil tã angusti animi est, tãmq; parui, quã amare diuitias. Macrobius. Virtutis fructũ sapiens in conscientia ponit, minus perfectus in gloria. Item ad magnanimum pertinet cauere non solum timiditatẽ, sed etiam temeritatẽ. Non enim debet homo absque causa offerre se periculis. In adeundis periculis imitari debemus medicorum consuetudinem. Illi enim leuiter agrotantes leuiter curant: grauioribus autem morbis ancipites

curationes adhibere coguntur. In tranquillo tēpestatem optare
 dementis est, tempestatem autē cum euenit subuenire, sapien-
 tis. Poēta : Vis consilij expers, mole ruit sua. Senec. lib. de qua-
 tuor virtutibus: Eris magnanimus. si pericula nō appetas. Vero-
 merarius, nec formides vt timidus. Tullius : Turpis fuga mor-
 tis, omni morte peior. Ad magnanimitatē pertinet, ardua optare
 appetere, & magnitudinem boni vel mali transitorij superare.
 Primū inuuit Tullius : Te, inquit, animo excessum natura cre-
 uit. Audita de magnanimitatē, tibi statim insedit oratio, id est,
 intimē sedit vel placuit. Magnitudo boni transitorij superari
 contēnendo; magnitudo verō mali transitorij nō timendo. Senec.
 in epistolis: Animus nunquā maior est, quā vbi aliena sepeletur
 & fecit sibi pacem nihil timendo, fecit sibi diuitias nihil concu-
 piscendo. Idem in epistolis. Magni animi est magna cōtēptio
 ac medioeria malle, quā nimia. Illa enim vtilia vitaliaq; sunt,
 hęc eo qua superflua nocent. Sic segetem nimia sterne vbera,
 sic rami onere franguntur. Sic ad maturitatem nō peruenit
 nimia fecunditas. Idē animis quoq; euenit, quos immoderata
 licitas rūpit, qua non tantū in aliorū iniuriam, sed etiā in
 vrūtur. Idem in eodē: Magnus ille est qui ficitilibus virtut, quā
 admodum argento. Nec minor est quidē qui sic argento viti-
 quemadmodū ficitilibus. Idē in eodē: Scitote tam bene hō-
 nes culmo, quā auro regi: cōtēpente omnia quę superuacua
 labor velut ornamentū aut decus posuit, memēto te praeter
 mū nihil esse mirabile, cui magno nihil est magnū. Idem in lib.
 de Naturalib. quaestionibus: Magna ista, quia parui sumus, cre-
 mus multis rebus: nō ex sua natura, sed ex humilitate nostra
 gnitudo est. Idem in lib. de Clemētia: Magni animi est, iniuriam
 in summa parietia pati. Ad magnanimitatē pertinet iniuriam
 ceptas vilipēdere, & inimico cū est in potestate hominis patre-
 re & fraudes & dolos vitare. Senec. in lib. de quatuor Virt. Si ma-
 gnanimus fueris, nūquā iudicabis tibi iniuriā fieri. De inimico
 potestate tuā videris, vindictā putabis vindicare potuisse. Senec.
 enim magnum & honestū vindictę esse genus, ignoscere. Vbi
 aggredere, nō geres consiliū nisi indixeris. Nā fraudes & dolos
 imbecillū decent. Magnanimitas videtur posse distingui in
 partes: scilicet in cordis altitudinē, latitudinē & longitudinē.
 Cor altū est, quod in aduersis non deicitur, sed eleuatur. Cuius
 exemplū habes in gallis, quorū crista eleuantur cum ira eorum
 pugnandū accendit. Senec. in epistolis: Nō est mirū in tranquilla

tate non coneurrit: illud mirare, ibi extolli aliquē, vbi omnes deprimuntur: ibi stare, vbi omnes iacēt. Vel cor altū est, cor honores trāstorios despiciens. Cor verò latū, est cor despiciens magnitudinē diuitiarū. Sen. in episto. Ille ingētis animi est, qui diuitias circūfulas sibi multū diuq; miratus. quòd ad se venerint, ridet: suāsq; magis audit esse, quā sentit. Cordis longitudo est per quam vincitur tēdiū longa expectationis, vel lōgitudo molestiæ & laboris. Quidā sunt breues animo statim volētes quod fieri desiderant, statimq; volētes transire quod molestum. sustinent: similes agricolis qui iāstato semine, statim metere vellunt.

De fiducia & Magnificētia, de descriptione vtriusque, & de officiis.

magnificētie tam in pace quā in bello. PARS I.

Equitur de Fiducia & Magnificētia. Fiducia est certa spes Animi producendi ad finē rem inchoatam. De fiducia bona vel mala, require in tractatu de Spe. Magnificētia verò quandoque dicitur negotiorum difficilium & præclarorū consummatio. Et sic sumitur à Macrobio. Quandoq; verò sic sumitur magnificētia, quòd ad eā pertinet, nō solū consummatio præclarorum negotiorū, sed etiā inchoatio eorundem. Et sic sumitur à Tullio in 1. Rhet. Vnde sic describit eam: Magnificētia est rerum magnatū & excelstarū cum animi ampla quadā & splendidissima propositione, cognitio atq; administratio. Nec loquitur de magnanimitate, imò sub magnificētia comprehendit eam.

¶ De officiis Magnificētie.

Distinguantur verò officia magnificētiæ tam in pace quā in bello. In pace, secundū Platonem tria ad eam pertinent quantum ad prælatos. Primū est, vt sic vtilitatem ciuium tueantur, vt quæcunq; agunt, ad eā referant cōmodorum suorum oblitū. Secundum est, totum corpus ciuitatis curent, ne dum partem aliquam tueantur, reliquā deserant. Vt enim tutela, sic procuratio reipublicæ ad vtilitatem eorū qui cōmissi sunt, nō eorū quibus cōmissa est, gerēda est. Hæc duo documenta Platonis recitat Tull. in lib. de Offi. Qui parti vrbis cōsulunt, partē deserunt, perniciosissimam seditionem in ciuitatē inducūt. Tertiū est, vt contentionē caueant. Dicit enim Plato similiter facere eos qui inter se contendūt quānam potius ciuitatem administrent, vt si nauæ certarent tempore tempestatis, quis eorum potissimum gubernaret. ¶ Officia verò magnificētiæ in bello, nouem assignat. Primū est, ea intētiōne suscipere bella, vt sine iniuria in pace viuatur. Aug. in lib. de Ciuitate Dei: cōstat pacem belli esse oprabilem finē. Idem ad Bonifacium. Pacem debet habere vo-

luntas, bellū necessitas. Idem ad eundem: Bellum geritur ut pacem acquiratur. Esto ergo in bello pacificus, ut eos quos expugnatur ad pacis utilitatē vincendo perducas. Secundū est, ante aggressionem belli diligentem adhibere preparationem in clientulis, municipiis, sumptu & armis. Sen. Longa belli preparatio celestem affert victoriā. Omnia autē prius experiri, quā armis cetera sapientē decet, iuxta verbum Philosophi. Tullius in lib. de officiis: Cum sint duo genera decertandi: vñ per disceptationē alterū per vim: illud propriū hominis, hoc belluarum: confugiendum est ad posterius, si superiore uti nō licet. Terriū est, nec temerē desperes propter ignauiam, aut propter cupiditatē nimiam confidas: in periculum enim ducit immoderatus amor haberi. Quartū est, plus turpitudinē quā mortē horrere: plus ad honestatem quā ad salutē temporalem & alia cōmoda spectare. Quintū est, copias suas crebris laboribus exercere. Poëta: Virtus semper dant otia mentē. Sextum est, postquā ad bellandū ventum est, hortando bonā indolē erigere, modō laudibus animos afficere, modō admonitionibus desidiā discutere. 2. Machi. Exhortati inde sermonibus bonis valde, de quibus extolli posset impetus, & animi iuuenum confortati statuerunt dimicare & configere fortiter. Septimū est, in concursu ad primos impetus accurrere, inclinatis opem ferre, labentes fuleire. Octauum est habita victoria seruare eos qui nō crudeles fuerunt. Nonum est, fœdera & promissa hostibus seruare: exēplo Reguli, qui tēptus præsinito iuramento quōd rediret, missus est Romā pro captiuis commutandis: qui ut venit, videns captiuos non esse reddendos: cum retineretur ab amicis, ad supplicium redire maluit, quā fidem hosti datam fallere, ut narrat Tull. in lib. de Offi.

Tertia partis principalis de quatuor virtutibus cardinalibus, Tractatus V. De Iustitia.

De ordine diceudorum in hoc tractatu. Et de diuersis acceptionibus huius nominis iustitia.

PARS I.

Iustitia ponitur diuersa acceptione huius nominis Iustitia. Secundo, diuersa eius descriptiones. Tertio, eius commendationes. Quarto, ipsius diuisiones. Quinto, tangerit de opposito ipsius. ¶ Circa primum notandum quod Iustitia quandoque valde largē sumitur, scilicet pro bonitate secundum hoc dicit Augu. duas partes esse iustitia, scilicet declinare à malo, & facere bonum. Et super illud Hebræ. 1. Diligisti iustitiam, dicit Glo. Omne bonum. Sic sumitur Matthæ. 6.

Qua